

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
BIOMEDICÍNSKÉHO
INŽENÝRSTVÍ**

**DIPLOMOVÁ
PRÁCE**

2019

**MONIKA
FIŠEROVÁ**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Fišerová** Jméno: **Monika** Osobní číslo: **474877**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Optimalizace metod kriminalistické taktiky a metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů

Název diplomové práce anglicky:

Optimization of methods of forensic tactics and methods of investigating individual crimes

Pokyny pro vypracování:

Předmětem diplomové práce bude analýza a optimalizace stávající kriminalistické taktiky a metodiky s určením postupů, které již nejsou zárukou správného objasnění. Cílem práce bude mimo jiné navrhovat nové způsoby vyšetřování, které by je měly nahradit. V teoretické části budou uvedeny základní metodiky pro vyšetřování trestných činů z oblasti majetkové, mravnostní a násilné kriminality. V praktické části bude aplikována metodika na vyšetřování trestných činů z této oblasti. Práce se soustředí zejména na důvody neobjasnění těchto trestných činů a upravení metodiky tak, aby se objasněnost trestných činů zvýšila. Dále bude provedena komparace stávající metodiky s navrhovaným novým způsobem vyšetřování v praxi. V praktické části budou prostřednictvím SWOT analýzy, analýzy dokumentů a metodik, rozhovorů s odborníky identifikovány výhody a nevýhody současného postupu při vyšetřování. Rovněž budou navrženy postupy či metody, které by vedly ke zlepšení objasněnosti těchto trestných činů.

Seznam doporučené literatury:

- [1] STACH, Jan, Metodika vyšetřování vražd, Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2005, ISBN 80-7251-194-7
- [2] PORADA, Viktor a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, ISBN 978-80-7380-042-0
- [3] KONRÁD, Zdeněk, BANGO, Dezider, Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím, Vydavatelství Policejní akademie ČR, 2007, ISBN 978-80-7251-241-6
- [4] ZACHAR, Andrej, Historický vývoj trestnoprávní úpravy vražd od prvopočátků po přijetí zákona č. 14/1961 Zb., Trestní právo, ročník 11, číslo 12, 2007, 22 - 25 s.

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

Ing. Břetislav Čupr

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Datum zadání diplomové práce: **01.10.2018**
Platnost zadání diplomové práce: **18.09.2020**

prof. MUDr. Leoš Navrátil, CSc., MBA, DrSc.
podpis vedoucího katedry

prof. MUDr. Ivan Dylevský, DrSc.
podpis děkana/fyzy

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Kriminologická taktika a metodika vyšetřování jednotlivých trestných činů vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne 1. května 2019

.....
podpis

Poděkování

Ráda bych v této části poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Břetislavu Čuprovi za trpělivost, cenné rady a kritické, ale konstruktivní připomínky, bez nichž by moje práce nedosahovala potřebné úrovně.

Abstrakt

V první části práce představuji jednotlivou metodiku vyšetřování nejběžnějších trestných činů, jako jsou majetkové trestné činy a násilné trestné činy. V první části také rozebírám praktičnost a způsob aplikace metodiky v praxi. Popisuji útvary Policie ČR, které používají metodiku vyšetřování. V první části jsem použila analýzu dostupných teoretických materiálů. Metodika byla v první části zařazena do vědní disciplíny a definována. Při provedení první části se ukázaly nedostatky na stanovené metodice a důvody možných nefunkčností jednotlivých částí metodiky. Objasněny jsou pojmy, jako je prověřování a vyšetřování. Dále je v teoretické části rozebrána činnost policejního orgánu v souvislosti s těmito pojmy. Teoretická část se také věnuje kriminalisticko - taktickým úkonům.

Ve druhé části je uvádím několik reálných trestných činů a dostupnou metodiku a taktiku, které na ně byly aplikovány. Představuji jednotlivé metody vyšetřování podložené legislativní úpravou, která umožňuje jejich existenci. V praktické části byla použita SWOT analýza, která odhalila slabé a silné stránky současně používaných metod. Pro lepší obraz stávající činnosti vyšetřování byly provedeny dva řízené rozhovory s vyšetřovatelem mravnostní kriminality a operativcem násilné kriminality.

Vyšetřování z hlediska taktiky bylo analyzováno u jednotlivých případů. U nich byla stanovena nejlepší taktika k objasnění trestného činu. V diskuzi jsem zhodnotila celou práci. Výsledky práce jsem porovnávala porovnány s jinými odbornými pracemi na stejné téma. Při tvorbě práce bylo použito i velké množství osobních zkušeností jednotlivých vyšetřovatelů Služby kriminální policie a vyšetřování. V závěru jsou navrženy možnosti, které by vedly ke zlepšení objasněnosti trestných činů.

Klíčová slova

Policie České republiky; Služba kriminální policie a vyšetřování; trestný čin; trestní řád; kriminalistika, metodologie; vyšetřovatel; trestní stíhání; vražda; forenzní vědy.

Abstract

The first part of the work is focused on the introduction of investigation methodology for the most common crimes such as crime against property and violent crime. The utility and applications of this methodology in the working environment were also analyzed. Description of the Czech Republic police office departments which use this methodology is also presented. According to the analysis of available theoretical materials. The methodology is classified into the necessary field of science and defined. When performing the first part, the shortcomings on the established methodology and reasons for some malfunctioning of the individual parts were illustrated. Concepts such as scrutiny and investigation are clarified. Further, the theoretical part deals with the activities of the police authority in relation to these concepts. The theoretical part also deals with criminological tactical acts.

In the second part available methodology and tactics were applied to some real crimes. It shows a particular way of investigation step by step and also its result. Individual methods of investigation were supported by the legislation which allow its existence. In the practical part SWOT analysis which reveals strong and weak points of the applied methods nowadays was used. For a better picture of the current investigation, two controlled interviews was done, with a criminality investigator of moratorium crimes and a operative policeman of violent crime.

Afterwards an investigation from the tactisc's point of view was analyzed and the best tactics to clarify the crime was determined. The discussion is focused on the evaluation of the presented work. The results were also compared to other related published works. A big amount of personal information of individual investigators is presented. In the conclusion possibilities, which could lead to the improvement of crime clarification.

Keywords

Police of the Czech Republic; Criminal Police and Investigation Service;
criminal offence; criminal procedure code; criminology, methodology; investigator;
prosecution; murder; forensic science.

Obsah

1. ÚVOD	11
2. DEFINICE POJMY	14
2.1 KRIMINALISTICKÁ METODIKA	14
2.2 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ MAJETKOVÉ KRIMINALITY	17
2.3 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ NÁSILNÉ KRIMINALITY.....	20
2.4 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ MRAVNOSTNÍ KRIMINALITY	23
2.5 KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA	26
2.6 KRIMINALISTICKÉ EXPERTIZY	28
2.7 VÝSLECH.....	30
2.8 KONFRONTACE	34
2.9 PROVĚRKA VÝPOVĚDI NA MÍSTĚ.....	34
2.10 KRIMINALISTICKÝ EXPERIMENT	35
2.11 REKONSTRUKCE.....	37
2.12 REKOGNICE.....	38
3. PROVĚŘOVÁNÍ X VYŠETŘOVÁNÍ.....	40
4. ŘÍZENÝ ROZHOVOR.....	45
5. SWOT ANALÝZA.....	53
6. VÝSLEDKY.....	59
7. DISKUZE	76
8. ZÁVĚR.....	87
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	88
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	89

1. ÚVOD

Již od začátku vysokoškolského studia se moje vědecké práce zabývaly činností Policie České republiky. V jedné práci jsem zkoumala činnost Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, v druhé zas Službu kriminální policie a vyšetřování. Tato diplomová práce bude posledním článkem v oblasti zkoumání jejich činnosti. Detailněji se bude zaměřovat na metodiku a taktiku vyšetřování jednotlivých trestných činů, a to z oblasti majetkové trestné činnosti, mravnostní a násilné trestné činnosti. Ze svého postavení jako příslušníka policejního sboru mám s vyšetřováním nevelké zkušenosti, přesto se v této práci pokusím navrhnout schéma nového postupu vyšetřování, tedy nové metodiky a taktiky. V práci se soustředím zejména na kriminalitu páchanou na území hlavního města Prahy.

Moje práce je postavena na názoru, že stávající veřejně známá metodika vyšetřování není aktuální. Není tím ovšem myšleno, že činnost vyšetřovacích orgánů je zastaralá, je to tím, že sepsaná metodika se nepoužívá a při výkonu se vychází ze zkušeností. V této práci bude vytvořeno nové schéma s prvky moderního vyšetřování, přičemž by mělo být vytyčeno pár základních chyb, kterých je nutno se při vyšetřování vyvarovat. Z důvodu zveřejnění vědecké práce nebude použito žádných utajovaných skutečností, a proto se bude vycházet hlavně z veřejných vědeckých materiálů. Zmenšuje to sice záběr práce, ale i tak je možné danou problematiku zkoumat pečlivě, bez zapojení utajovaných materiálů a postupů.

Naopak jsem při tvorbě práce využila velké množství veřejně dostupných zdrojů jako odborných publikací, novinových článků, sborníků a dalších. Při jejich analýze uspořádáme dosavadní znalosti k vyšetřování. Některé zkušenosti a znalosti z praxe budou použity, ale pouze v obecné nekonkrétní a neutajované hodnotě.

V praktické části budou prostřednictvím SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, threats) analýzy identifikovány výhody a nevýhody současného postupu při vyšetřování. Vytvoříme kvadranty silných a slabých stránek a dále kvadranty hrozeb a příležitostí. Na základě propojení těchto kvadrantů stanovíme strategické kroky ke zlepšení systému. Při popisu metodiky a taktiky si vždy představíme konkrétní kriminální případ, o kterém zmíníme obecné neutajované skutečnosti, a poté představíme kostru vyšetřování, která vedla k úspěšnému či neúspěšnému vyšetření věci.

V práci rozebereme i platnou legislativu a upozorníme na věci, které by bylo třeba v legislativě změnit. Na své pozici se zabývám prověřováním méně závažných trestných činů, těmi, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a pokud se v průběhu prověřování podaří nashromáždit dostatek důkazů odůvodňující zahájení trestního stíhání a podezřelého z důvodu jednoduchosti důkazního řízení lze postavit před soud do 14 dnů od sdělení podezření. V praxi se jedná hlavně o nejvíce rozšířenou majetkovou trestnou činnost. I když se z právního hlediska prověřování této kriminality nenazývá vyšetřováním, zaměříme se také na tyto případy, neboť jsou první instancí a při tvorbě nových metodik se musí začít na počátku. V případě závažných trestných činů pak použiji dostupné materiály a řízený rozhovor se zkušenějšími kolegy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

2. DEFINICE POJMY

2.1 KRIMINALISTICKÁ METODIKA

Kam zařadit tento pojem? Metodika je vlastně stanovení obecně uznávaného postupu při různých činnostech. Příslušníkům bezpečnostních složek udává metodika všeobecně uznávaný a závazný postup při určité události. V ostatních běžných zaměstnáních jde většinou o doporučený postup. Metodika by neměla být složitá a měla by se dát snadno aplikovat v praxi. Je třeba, aby se na tvorbě metodiky podílel pracovník dobře znalý praxe. Samozřejmě není možné, aby metodika přesně popisovala všechny scénáře a určovala každý krok. To by vedlo k obsáhlosti a nesrozumitelnosti. Musí být aplikována na podobné případy, kde lze využít analogie, a v případě nové události postupovat jako u případu, ke kterému metodika existuje. Metodika by měla pracovníkovi doplňovat neznalost, ale jen v potřebných mezích. Jinak řečeno nikdo by neměl pracovat jen striktně podle metodiky, ale v případě nejistoty postupu je dobré vždy do metodiky nahlédnout. Tolik k pojmu metodiky jako takové. Kriminalistiku jako vědní obor je možno rozdělit do tří částí, a to kriminalistická technika, kriminalistická taktika a kriminalistická metodika. Poslední dva obory jsou pro tuto práci obzvlášť důležité.

Metodika vyšetřování je součástí kriminalistické vědy, tato disciplína odhaluje a zkoumá zákonitosti vzniku stop všeho druhu a postupu při vyhledávání a zajišťování těchto stop a dalších jiných důkazů a kriminalisticky relevantních událostí s ohledem na určitý typ trestného činu.^[1]

Toto je všeobecná definice kriminalistické metodiky. Jedná se o jednotlivé situace, které se udávají při vyšetřování. Třídění metodiky vyplývá z logiky věci. Metodiky se odlišují, jako se odlišují spáchané trestné činy, a naopak je stejná metodika pro trestné činy, které mají stejné typové znaky. Například metodika vyšetřování krádeží je jedna a do ní spadá velký záběr protiprávního jednání jako krádeže prosté, vozidel nebo na osobě. Oproti tomu metodika vyšetřování podvodu je samostatná další oddělená metodika. Lze sice říci, že v případě podvodu a krádeže jde o útok na stejný zájem chráněný zákonem, ale z logiky věci nelze krádež a podvod vyšetřovat stejným způsobem. Způsob spáchání je vždy rozdílný a má vliv na kvalifikaci trestného činu. Typickým rozdílem v těchto dvou metodikách je hlavně osoba pachatele, kdy u krádeží se jedná o recidivisty s nízkou inteligencí, velké zastoupení zde mají mladiství. Pachatelé trestného činu podvodu bývají inteligentní a přesvědčivé osoby, které jsou schopny manipulace. Zneužívají důvěřivosti osob. Při odhalení nespolupracují a k trestné činnosti se nedoznávají. Pachatelé krádeží prostých naopak po předložení důkazů svou vinu přiznávají. Přestože se jednotlivé metodiky od sebe liší, mají stejnou strukturu komponentů:

- a) *„typová kriminalistická charakteristika dané skupiny trestných činů;*
- b) *stopy typické pro daný typ trestných činů;*
- c) *zvláštnosti předmětu vyšetřování;*
- d) *typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti;*
- e) *typické vyšetřovací situace vyskytující se při vyšetřování daného typu; trestných činů;*
- f) *typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti;*
- g) *typové vyšetřovací verze a zvláštnosti vytyčování vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování;*
- h) *zvláštnosti následné etapy vyšetřování;*
- i) *zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování.“* [2]

Typová kriminalistická charakteristika daného trestného činu ovlivňuje metodiku vyšetřování hned na počátku, neboť jeho charakteristiky ovlivňují tvorbu důkazů a dalších relevantních událostí. Do typické kriminalistické charakteristiky patří typické rysy pachatele, typický způsob spáchání, typické vlastnosti obětí, typický předmět útoku. Pod druhým komponentem jsou stopy, které jsou typické pro jednotlivé druhy trestných činů. Ze znalostí metodiky vychází i znalost předpokládat u jednotlivých trestných činů předpokládat vznik určitých stop. Vyšetřovatel podle metodiky přesně ví, které stopy je třeba zajistit a které jsou z hlediska určitého trestného činu nadbytečné. Tato část souvisí i s procesní hodnotou důkazů. V určitém případě jsou určité stopy, které svědčí o vině či nevině, a pak jsou stopy, které u soudu nijak nepředkládáme, nesvědčí o vině či nevině, ale vyšetřovatele mohou operativně navést ke správné vyšetřovací verzi. Zvláštnosti předmětu vyšetřování radí vyšetřovateli, aby vzal v úvahu zvláštní znaky typické trestné činnosti. Pokud by metodika neměla v sobě tento komponent, mohlo by v případě vyšetřování dojít k omylům nebo přehlídnutí důležitých skutečností, což by vedlo k neobjasnění protiprávního jednání.

Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti rozlišují způsob, kterým se policejní orgán o protiprávním jednání dozví. V dnešní době ve většině případů policejní orgán koná na základě oznámení od osoby, která je trestným činem nějak dotčena, nejčastěji od osoby poškozené spácháním trestného činu. Vyskytují se však i trestné činy, kde je pachatelem právě oznamovatel, například při oznámení uložení bomby v budově, kdy se toto tvrzení nezakládá na pravdě. V tomto případě se jedná o spáchání trestného činu šíření poplašné zprávy dle § 357 trestního zákona. Typické vyšetřovací situace jsou situace vyskytující se pravidelně u určitých trestných činů. Například je typické, že v případě odcizení peněženky, ve které se nachází platební karta, dojde k pokusu o výběr nebo k bezkontaktní platbě

neoprávněnou osobou. Dalším komponentem jsou typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti. Pečlivost a správnost počátečních úkonů rozhoduje o úspěšném objasnění protiprávního činu. V prvotní části se hlavně ohledává místo činu a zajišťují stopy. Provádí se tvoření typových vyšetřovacích verzí, plánování a organizace vyšetřování.

Netvoří se zde konkrétní vyšetřovací verze, jedná se o hypotetický model typického průběhu trestného činu nebo model elementu trestného činu. Patří sem stanovení posloupnosti úkonů, formy plánování, organizace práce.^[3]

Dalším komponentem jsou zvláštnosti následné etapy vyšetřování. Jedná se o etapu, která má nejbližší dokazování a většinou vzniká, až když je zjištěn dostatek skutečností, že trestný čin spáchala určitá osoba. Posledním komponentem jsou zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování. Co se týče zapojení veřejnosti, jsou typy vyšetřování, kde je to vhodné, a pak situace, kdy to vhodné není. Ve většině případů se veřejnost zapojuje ve chvíli, kdy nelze jinak výsledku dosáhnout. Jak již bylo řečeno v úvodu, práce se zaměří na specifický okruh kriminality, a to na trestnou činnost majetkovou, mravnostní a násilnou. Na tento okruh se zaměříme i při představování metodiky a taktiky.

2.2 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ MAJETKOVÉ KRIMINALITY

Pod pojmem majetkové trestné činnosti si můžeme představit celou škálu protiprávního jednání. Jedná se o krádeže, hospodářskou kriminalitu, neoprávněné opatření padělání a pozměnění platebního prostředku a jiné skutkové podstaty nejčastěji uvedené v hlavě V. a VI. zvláštní části trestního zákoníku. Tento zákon nám v uvedených hlavách rozděluje protiprávní jednání na trestné činy proti majetku, kam patří třeba krádež, a na trestné činy hospodářské, kam patří například neoprávněné opatření padělání a pozměnění platebního prostředku. Pro účely této práce jsou majetkovou

trestnou činností chápány skutky pachatele za účelem se obohatit. Stávající metodika se specializuje hlavně na metodiku vyšetřování krádeží a hospodářské kriminality.

Podle objektu, na který se pachatel specializoval, dělíme krádeže vloupáním, motorových vozidel, kapesní krádeže, krádeže prosté. Dále má pachatel vztah k objektu buď vnitřní (zaměstnanci), nebo vnější (náhodně). Typickou kriminální situací u krádeží kapesních je skutečnost, že jsou spáchány v davu lidí. Krádeže vloupáním naopak při nepřítomnosti majitele. Typické stopy vzniklé při krádeži se odvíjejí od způsobu spáchání. Nejvíce stop vznikne například při vloupání. Prvotní zásah, pokud je věc oznámena ihned, se týká pátrání. Následné úkony jsou pak rekognice, výslech poškozeného a svědků a znalecké zkoumání.^[4]

Při prověřování v první fázi se vytyčí dvě základní vyšetřovací verze k zodpovězení: — zda se skutek stal (krádež může sloužit k zakrytí jiného trestného činu, například k pojistnému podvodu), — motiv krádeže a způsobu spáchání, což může vést k okruhu možných pachatelů.^[5]

Výše zmíněný návod je využitelný u všech druhů krádeží, mírná specifika pak nastávají u krádeží spáchaných vloupáním a krádeží motorových vozidel. Krádeže motorových vozidel můžeme rozdělit na:

náhodné, tedy spontánní, nijak neplánované, dále krádeže připravované jednotlivcem a krádeže připravované organizovanou skupinou. Tato kriminalita má stagnující až mírně klesavý vývoj v posledních letech.^[6]

Motivy jsou pak podobné jako u krádeží prostých nebo kapesních. Motivem je vždy touha obohatit se nebo předmětnou věc získat. V případě zcizení vozidla to může být touha vozidlo použít. Při prověřování odcizení je vyšetřování soustředěno zejména na pátrání po věci. Objasněnost v těchto

případech není vysoká, neboť skupině pachatelů může trvat jen několik pár hodin, aby odcizené vozidlo přesunuli do zahraničí. U krádeží spáchaných vloupáním má specifický význam ohledání místa činu a zajištění stop. Vyhodnocení těchto stop pomocí policejních databází je nejrychlejší cestou k objasnění, proto je nutné, aby ohledání prováděl nejlépe policejní technik.

Podvodnou trestnou činnost neboli trestný čin podvodu zahrnujeme do majetkové trestné činnosti, neboť pachatel opět útočí na majetek v úmyslu obohatit se. Ve většině publikací bývá oddělována od krádeží a zařazována do hospodářské kriminality.

Pachatelem jsou většinou netrestaní, navenek slušně vystupující lidé. Typické stopy jsou materiální, hlavně listinné důkazy, dále stopy ve vědomí lidí. Za počáteční úkony lze považovat zejména vydání a odnětí věci, prohlídky, zadržení a otevření zásilek, zadržení finančních prostředků, odposlechy. Způsob spáchání není znám. Počet pachatelů není znám. U výslechu je typické zapírání a bagatelizování. U výslechu svědků je to neochota pomoci. Důležitá je konfrontace. ^[7]

Jedná se o moderně se rozvíjející kriminalitu, která se neustále mění. V posledních letech expanduje. Nejpodstatnější je zde moderní přístup, neboť pachatelé jsou ve většině případů technologicky napřed. Vyšetřovatel je zahrnut podklady a dochází k průtahům ve vyšetřování, kdy může dojít k útěku pachatele, nebo zahlazení stop či ovlivňování svědků. V praktické části si ukážeme stručný postup a vytyčíme nové metody, které mohou přispět k objasnění.

2.3 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ NÁSILNÉ KRIMINALITY

Jedná se o nejzávažnější kriminalitu, kdy je ohrožen nejdůležitější zájem, a to zdraví a život osoby. Ochrana společnosti by měla být zaměřena na prevenci proti těmto trestným činům a také na represi, ke které je nezbytné jasně usvědčit pachatele. V právním řádu České republiky jsou za trestné činy, které poškozují nebo ohrožují zdraví, nebo jejichž výsledkem je ztráta lidského života, nejvyšší a nejprísnější tresty. Přesto, že množství těchto trestných činů není vysoké, práce na jejich objasnění je nejsložitější. Není tím myšleno pouze dohledání a identifikování pachatele, jde hlavně o prokázání úmyslu, správnou kvalifikaci a usvědčení pachatele. Při rozhodování soud musí znát veškeré dostupné skutečnosti k jednotlivé věci, aby mohl spravedlivě rozhodnout o zavinění pachatele. Důležitým prostředkem je přizvání znalců a vytvoření znaleckých posudků. Pro účely této práce je pod touto metodikou myšlena metodika vyšetřování vražd a metodika vyšetřování ublížení na zdraví. Většina publikací zapojuje do násilné metodiky i metodiku vyšetřování loupeží a metodiku vyšetřování trestných činů ublížení na zdraví při poskytování zdravotní péče. Z důvodu rozsáhlé obsahovosti a specifičnosti nebudou tyto metodiky zařazeny do této práce.

Postup vyšetřování vražd se liší podle jednotlivých druhů vražd, základní dělení vražd je toto:

na vraždy předem připravené a vraždy nepřipravené. Dále můžeme dělit podle skutečnosti, zda byl čin spáchán se zbraní, nebo beze zbraně, tedy vraždy spáchané beze zbraně, vraždy spáchané se zbraní. Také podle způsobu usmrcení na fyzikální, chemické, biologické a psychické způsoby. Dělit lze i způsob utajování vražd. Nejčastějšími cestami, jak toto protiprávní jednání utajit, je přemístění mrtvoly a s ním související ukrytí těla, nebo jeho zničení, dále zničení stop, ke kterému většinou dochází při úklidu místa činu.

Dalšími způsoby utajování je inscenace jiných skutečností jako například nenásilné smrti oběti ve stylu náhody, nebo sebevraždy, vražda může být i maskována fingováním nutné obrany, tedy pachatel si hraje na oběť a prosazuje verzi, při které se pouze bránil. Častou inscenací je i předložení falešného motivu vyšetřovatelům.^[8]

Vyšetřování vražd a násilné trestné činnosti klade největší nároky na vyšetřovatele. Měl by jím být zkušený příslušník Služby kriminální policie a vyšetřování. Přes veškeré vzdělání bude sebelepší vyšetřovatel odkázán na pomoc znalců a odborníků, zejména z oblasti biologie a fyziologie lidského těla a z oblasti soudního lékařství. Na vyšetřování takto závažného trestného činu se soustředí celý tým od techniků až po analytiku a psychology.

Na mezinárodní konferenci Kriminalistiky a forenzní disciplíny v roce 2005 v Praze byla část věnující se právě síle znaleckých posudků v důkazním řízení, v níž bylo řečeno, že v trestním řízení není stanovena jejich důkazní hodnota. Z tohoto důvodu dochází k nekritickému přijímání znaleckých posudků a již v přípravném řízení dochází k chybám, kterými jsou zejména nevyslechnutí znalců a nedoplnění žádostí o znalecký posudek dalšími otázkami. Tomuto postupu se dá vyhnout, pokud má vyšetřovatel množství zkušeností z předešlých případů anebo studiem již vyřešených případů.^[9]

V rámci vyšetřování takto složité problematiky mají své velké zastoupení stopy. Jedná se hlavně o stopy zajištěné na místě činu. Prvotní ohledání místa činu je prováděno odborníky a někdy může trvat i několik dní. Množství zajištěných stop může být velké, což ovšem neznamená stejné množství důkazů, některé stopy mohou být neupotřebitelné, jiné zas nemají potřebnou průkaznou hodnotu. Při ohledání místa činu vraždy jsou používány postupy forenzních věd. Je důležité, aby místo činu bylo co nejméně narušeno.

Typická škála často zajišťovaných stop je poměrně široká. Jedná se o stopy daktyloskopické, trasologické (stopy pneumatik, kousnutí), stopy na nábojnicích a střelách, biologické (krev, tkáně, sliny, sperma), vlasy, chlupy. Dále se jedná o stopy, které nám poskytují informace o energii, které byl poškozený vystaven — například stopy po poleptání. Na místě činu můžeme nalézt i stopy, které nesou informaci o znalostech pachatele — například oddělení části těla. U všech těchto stop se jedná o stopy materiální. S paměťovými stopami se setkáváme v průběhu vyšetřování.^[10]

Pro vyšetřování je důležitá také povaha pachatele, proto se dnes častěji rozmáhá psychologické profilování pachatele. V případě již obviněného pachatele se vždy nařizuje jeho psychologické zkoumání. V případě hledání konkrétního pachatele se vytváří jeho profil, který při výslechu ostatních osob může ukázat na pachatele. Psychologické hledisko je důležité i u výslechu podezřelého.

V případech ublížení na zdraví se jedná o případy, kdy není cílem pachatele svou oběť zabít. Metodika může být společná pro vyšetřování trestných činů, jako je těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, usmrcení z nedbalosti. Důvody a způsoby spáchání mohou být velmi různorodé, společné mají právě užití násilí. Při tomto společném znaku jsou oběť i pachatel ve vzájemném kontaktu. Podle tohoto pravidla je třeba řádně ohledat oběť, pokud to okolnosti dovolí, zajistit oděv a množství stop, které pachatel na oběti zanechal.

Pachatelé násilných trestných činů jsou obvykle jedinci s nižší inteligencí, kteří sledují vlastní cíl finanční jako např. u loupeže či loupežné vraždy^[11] či pomstu.

Důležitým aspektem je u vyšetřování těchto trestných činů součinnost znalců a odborníků ke stanovení správné kvalifikace, zdali se jedná například o ublížení na zdraví, nebo ublížení na zdraví z nedbalosti. Úmysl i nedbalost je nutné prokázat u každého konkrétního případu. Je to obtížnější, než se zdá, neboť i pouhé vystrčení postaršího člověka ze dveří, které má za následek jeho pád a těžké ublížení na zdraví, může znamenat trestní odpovědnost za úmyslný trestný čin pro netrestaného spořádaného člověka, který měl chvilkový zkrat. V prvních částech vyšetřování je důležité věc nepodceňovat, aby nedocházelo k nesprávné kvalifikaci a věc nebyla ponechána v přestupkové rovině, přičemž se může jednat o ublížení na zdraví ve stadiu pokusu, nebo mohou následky újmy na zdraví vyjít na povrch až později. Při prvotním zásahu věc vypadá jako maličkost, ale v dalších dnech dojde k hospitalizaci.

2.4 METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ MRAVNOSTNÍ KRIMINALITY

Pod pojmem mravnostní kriminalita chápeme pro účely práce hlavně sexuální trestné činy. Zákon nám tyto trestné činy charakterizuje jako trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, Hlava III. zvláštní část trestního zákona. V této práci si metodiku vyšetřování těchto trestných činů zobrazíme na dvou nejběžnějších trestných činech, a to na trestném činu znásilnění dle § 185 trestního zákona, dále na trestném činu pohlavní zneužití dle § 187 trestního zákona. Metodika u těchto případů se dá s drobnými úpravami použít i na zbytek trestných činů, které patří do mravnostní kriminality.

Násilné delikty páchají spíše mladí pachatelé, kteří vyrůstali v neúplných rodinách a projevovali poruchy sociální adaptability již ve školních letech. Většinou se jedná o kriminální recidivisty u jiné, například majetkové, kriminality. Důležitá je skutečnost, že mezi nimi nepřevažují sexuální devianti.^[12]

Typické stopy jsou v tomto případě stopy, které vznikly v souvislosti s kontaktem oběti a pachatele. U pohlavního zneužívání mohou tyto stopy chybět z důvodu pozdějšího oznámení a hlavními stopami jsou pak stopy paměťové. Problém u zajišťování stop je v obou případech hlavně činnost oběti, kdy se tato po traumatické události snaží zbavit veškerých následků, které na ní pachatel zanechal. Z tohoto důvodu je u těchto trestných činů důležitá prevence poučující potencionální oběti jak se chovat. Co se týká pohlavního zneužití, stoupá procento falešných obvinění, proto by měl vyšetřovatel prověřovat všechny stopy a stanovit a prověřit několik vyšetřovacích verzí. K oznámení této protiprávní činnosti dochází okamžitě například u znásilnění anebo také s odstupem let například u pohlavního zneužívání v rodině. Velký význam zde hraje zkoumání znalců a také spolupráce s jinými orgány, například s orgánem sociálně právní ochrany dětí, nebo se školami.

Pokud je znásilnění oznámeno obětí ihned po činu, je důležitá činnost prvotního zasahujícího policisty, který oběť následně odveze k lékaři. Oběť policista doprovodí až do čekárny, kde ji předá zdravotnickému personálu. Zdravotnickému personálu dále předá žádost o odborné vyjádření a souhlas se zproštěním zachování mlčenlivosti v souvislosti se zdravotnickými službami a pokud je to nezbytné, dále souhlas s provedením fotodokumentace a fotoaparát, na který má být fotodokumentace provedena. Policista dále zdravotnickému personálu poskytne dostatečné množství tamponů a obálek na zajištění biologického materiálu.

U pohlavního zneužívání je náročné specifikum v podobě věku obětí, které jsou mladší 15 let, proto postup zde je speciální a je nutno zákonná pravidla dodržovat. O každém úkonu s nezletilým tak musí být vyrozuměn jeho zákonný zástupce. Výjimka je stanovena, pouze pokud to nelze a úkon nejde odložit. U provádění úkonu s osobou mladší 18 let musí být vždy přítomný specialista na výchovu, nejčastěji tedy pracovník OSPODU. Účast rodičů se nevyklučuje, ale takticky není vhodná. Pokud je z taktického hlediska vhodné rodiče úplně vynechat (například se jedná o podezřelého), musí státní zástupce ustanovit opatrovníka. Z prvotních úkonů je zde opět na místě vyšetření gynekologické spolu s odebráním krve a moči na toxikologické zkoumání. Pokud je známé místo činu, je třeba provést ohledání. Zajištění oblečení oběti a podezřelého je důležité, stejně tak bukalní stěry. Následné úkony šetření pak obsahují prověrky k pověsti poškozené a ke zjištění styků, přibrání znalců, výpisy telekomunikačních hovorů, vyhodnocení stop.

Při vyšetřování obou trestných činů je nutný speciální přístup k oběti, aby nedošlo k další psychické újmě. Při výslechu dětí je možné využít služeb psychologa.

V první části práce jsme rozebrali, co vlastně metodika je. Část byla věnována také struktuře komponentů metodiky. V praktické části již nastíníme přesný postup a úkony, které je třeba při vyšetřování a prověřování provést. Nepůjde o obecnou metodiku. Představen bude příklad a přesný postup ke zdárnému objasnění. Práce se zabývá pouze okruhem majetkové, násilné a mravností trestné činnosti.

Z majetkové trestné činnosti je shrnuta teoretická metodika k vyšetřování krádeže, podvodů. V oblasti násilné kriminality jsme vytyčili metodiku vyšetřování vražd a ublížení na zdraví. V oblasti mravností kriminality jsme si metodiku vyšetřování těchto trestných činů představili na příkladech vyšetřování

trestného činu znásilnění a pohlavního zneužití. K metodice vyšetřování trestných činů se vrátíme v praktické části, kdy si ukážeme jednotlivé skutečné případy a následný postup vyšetřovatelů. V praktické části bude poté stanoven krátký jednoduchý moderní postup, jak u vyšetřování jednotlivých trestných činů postupovat. V průběhu vyšetřování je nejenom důležitá metodika vyšetřování, ale také jeho taktika. Taktika se prolíná celou činností od počátku vyšetřování. Vyšetřovatel se rozhoduje takticky neustále. Bez znalosti taktických úkonů pak nelze porozumět metodice ani taktice vyšetřování, které tyto úkony využívají a jsou vlastně obsahem činnosti celého vyšetřování a vzájemně se prolínají.

2.5 KRIMINALISTICKÁ TAKTIKA

Taktika je strategický postup vyšetřovatelů. Správné zvolení taktiky vede k dosažení cílů vyšetřovatele. Taktika se prolíná celým vyšetřováním. Taktiky se týká správné zvolení pořadí úkonů, rozhodnutí o provedení nebo neprovedení úkonu, přístup k podezřelému, taktický přístup při výslechu, čas výslechu jednotlivých osob, čas výslechu podezřelého. Vyšetřovatel by měl podezřelého vyslyšet až na úplném konci prověřování, kdy ho může konfrontovat s nashromážděnými důkazy. Naopak s výslechem poškozené by se nemělo otálet, aby detaily k protiprávnímu jednání nebyly zapomenuty. V kriminalistické vědě existuje několik teorií taktických postupů a různé modely myšlení, ale tato práce nemá za cíl tyto teorie zkoumat, neboť v této části jde hlavně o to, představit taktiku v praxi, a nemáme zde prostor tyto teorie zakomponovat. Podle různých odborných definic tedy můžeme říci, že práce se zaobírá kriminalisticko-taktickými metodami.

Což je systém různých činností při zjišťování kriminalisticky relevantních událostí, které jsou vzájemně propojeny, je to postup při zjišťování a zajišťování stop a poznatků, které mají mezi sebou vazby.^[13]

Mezi kriminalisticko — taktické metody patří kriminalistické verze, což je myšlenková domněnka na základě shromážděných skutečností. Vyšetřovatel na počátku utvoří všechny možné scénáře, jak mohla situace nastat. Všechny tyto skutečnosti by se měly prověřit. Postupně by měl vyšetřovatel odmítat jednotlivé verze, které na základě nové zjištěné skutečnosti vyvrátí. Nikdy by se nemělo stát, že dojde k odmítnutí verze pouze na základě osobního pocitu vyšetřovatele nebo na základě například toho, že jde o verzi těžko prokazatelnou a neobvyklou. Všechny verze by se měly prověřovat souběžně.

V taktice je nejdůležitější hlavně plánování a organizace vyšetřování, můžeme hovořit o strategii vyšetřování neboli o vytyčení plánu. V této důležité části taktiky po stanovení vyšetřovacích verzí si určíme úkony a síly či prostředky, tedy většinou pracovníky, kteří daný úkon splní. Zpravidla v každém spisu, jak u prověřování tak vyšetřování, je založen plán vyšetřování nebo plán prověřování. Ze zkušenosti je plán prověřování písemný v elektronické podobě. Dnešní systém elektronického trestního řízení, které používá policejní orgán neboli ETŘ umožňuje jako jednu z funkcí založení plánu prověřování či vyšetřování. Pracovník odpovědný za spis si zde může vypsát různé vyšetřovací verze, rozepsat jednotlivé úkony na dny, kdy mají být splněny. Dále je zde kolonka, kde může být tento plán schválen vedoucím pracovníkem. V rámci prověřování k tomuto nedochází, vedoucí tento plán nijak neschvaluje, pouze mu slouží pro kontrolu při ukončení případu, zdali policejní orgán provedl maximum úkonů ve věci a splnil pokyny vedoucího, které udává při přidělování případu odpovědnému pracovníkovi. Při ukončení spisu je plán prověřování jeho součástí.

„Plán vyšetřování by se měl držet tří principů:

- ❖ *princip dynamičnosti*
- ❖ *princip individuálnosti*
- ❖ *princip konkrétnosti.*

Dynamičnost poukazuje na neustále se měnící podobu plánu, který se přizpůsobuje situaci, Individuálnosti je myšleno, že i když jsou si mnohé případy podobné, plán je u každé věci jiný a neopakovatelný. Konkrétnost znamená, že v plánu se nepřipouštějí všeobecné formule. Musí být zřejmé kdo, a jak odpovídá za provedení jednotlivých úkonů.“ ^[14]

2.6 KRIMINALISTICKÉ EXPERTIZY

V průběhu dokazování je nám nápomocen další kriminalisticko-taktický úkon a to vyžadování kriminalistických expertizy, jedná se o využití znalců a odborníků při prověřování a vyšetřování věci. Vyšetřovatel není znalec, který rozumí každému vědnímu oboru, a proto v rámci vyšetřování občas potřebuje pomoci. Takto to také funguje z důvodu objektivnosti, kdy by měla vyšší škody vyčíslit nezaujatá znalá osoba. V tuto chvíli už nemusí jít pouze o odhalení pachatele, ale například o vyčíslení škody či stanovení přičetnosti. Tato kapitola je většinou finančně nejnákladnější z celého prověřování věci.

V rámci prověřování jednoduchých případů se nejčastěji používá odborné vyjádření ke stanovení výše škody. Na toto se v praxi pouze vypíše žádost o vypracování odborného vyjádření. Následně odborník toto vyjádření vypracuje a vystaví policejnímu orgánu fakturu. Odborné vyjádření ke stanovení výše škody je nezbytné ke správné kvalifikaci protiprávního jednání, kdy hodnota například odcizených věcí určuje právní kvalifikaci podle trestního zákona, dále například hodnota poškození cizí věci určuje, zdali půjde o trestný čin, nebo přestupek,

kdy u poškození cizí věci dle trestního zákona musí být škoda způsobená na poškození cizí věci více než 5000,- Kč, u krádeže musí být hodnota odcizených věcí minimálně 5000,- Kč. Toto neplatí u krádeže věcí při sobě.

K vytvoření odborného vyjádření se nejčastěji využívají znalci zapsaní v seznamu znalců. Není to ale podmínkou z důvodu rychlosti a hospodárnosti trestního řízení, je možnost využít služeb například prodejce předmětného zboží, nebo servis poškozené věci. U každého typu protiprávního jednání se používají znalci a odborníci z jiných okruhů. U majetkové trestné činnosti se nejčastěji vyžaduje odborné vyjádření z oboru ekonomika, ceny a odhady, u násilné kriminality jde zas o odborná vyjádření ke stanovení újmy na zdraví. Pro účely odborného vyjádření postačí pouze žádost, při potřebě znaleckého posudku je nutné znalce přibrat opatřením.

U znaleckého posudku se jedná o obrazný vyšší stupeň, než je odborné vyjádření. Odborné vyjádření se vyžaduje většinou v prověřování a znalecký posudek ve vyšetřování. Znalce je nutno poučit. Policejní orgán znalci předloží všechny dokumenty nezbytné k vytvoření posudku, spolu s tím položí znalci otázky, na které je nutné získat odpověď. V případě nejasností ve znaleckém posudku může vyšetřovatel přistoupit k výslechu znalce. Do oblasti, kdy vyšetřovatel pracuje v součinnosti s jiným orgánem, patří kriminalistické expertizy a odborná vyjádření speciálních pracovišť.

Jedná se o různé laboratoře nemocničních zařízení a pak speciální pracoviště spadající pod PČR, a to Kriminalistický ústav a OKTE (odbor kriminalistické techniky a expertiz). Tyto dvě pracoviště většinou zkoumají stopy zajištěné na místě činu a dále poskytují odborné hledisko kriminalistických věd, jako je například daktyloskopie, trasologie, mechanoskopie a další. Tato pracoviště vedou sbírky stop. Otisky obuvi neznámého pachatele z místa činu se vloží do sbírky, další a další stopy se zde porovnávají a v případě shody může být odhalena

sériová činnost pachatele. V případě zajištění daktyloskopické stopy toto může vést až k individuální identifikaci pachatele. Na základě zákona je policie oprávněna osobám podezřelým nebo obviněným odebrat daktyloskopické otisky a vzorky DNA, dále se provádí jejich fotodokumentace a měření k usnadnění budoucí identifikace. Každý z nich má pak svou daktyloskopickou kartu a záznam v IS Afis. V případě zajištěné daktyloskopické stopy nebo stopy DNA na místě činu se tato zašle ke srovnání. Pokud se jedná o recidivistu, při porovnání se sbírkou se to zjistí. Vyhotovení odborného vyjádření například z oblastí daktyloskopie nebo trasologie, kdy se jedná o zodpovězení základních otázek, jako zda je stopa upotřebitelná nebo ne, a výsledek srovnání se sbírkou netrvá dlouho, většinou maximálně 30 dní. U závažné trestné činnosti jsou odborníci schopni zhotovit to velmi rychle. Porovnání vzorků DNA je na delší dobu, přičemž je na vině zahlcení pracoviště, které toto provádí.

2.7 VÝSLECH

Práce by se mohla dopodrobna zabývat taktickými úkony po právní stránce a detailním popisem jejich provedení. Toto ovšem není cílem práce, proto postačí obecný přehled o úkonu. Právě u výslechu by mohlo být rozebráno několik typů různých výslechů, několik právních postavení vyslýchaných a další skutečnosti. V souladu s cílem práce postačí pouze obecné představení výslechu. Výslech si rozebereme spíše ve vztahu k taktice vyšetřování. Rozdíl je v prvotním výslechu poškozeného a v pozdější fázi prověřování, tedy výslechu podezřelého. Každý výslech je složen z následujících fází:

1. Informační část
2. Souvislá výpověď
3. Otázky

V úvodním stadiu se shromáždí informace o vyslychaném, kontaktní údaje na něj, postavení ve věci, poučení osoby, vztahy k jiným osobám. V tomto stadiu se vytvoří prvotní kontakt mezi policejním orgánem a vyslychaným, tento prvotní kontakt může mít vliv na další průběh výslechu. Ve stadiu s názvem monolog nechává policejní orgán vyslychajícího, aby souvisle vypovídal. Není správné ho nijak přerušovat, maximálně usměrnit, aby to bylo k věci. V průběhu monologu vyšetřovatel dává pozor, nebo si může dělat poznámky na další fázi, kde může například rozporovat tvrzení vyslychajícího. Monolog by měl být spontánní. Nejlepším prostředkem pro zachycení výslechu by bylo jeho nahrání na záznamové zařízení. Ve většině případů tomu tak není a výslech je zaznamenán písemně vyslychajícím policistou. V dialogu už policejní orgán pokládá vyslychajícímu otázky, na které je nutné získat odpověď, dále předkládá rozpory ve výpovědi a žádá vysvětlení. V této fázi si dotazující musí dát pozor na pokládání navádějících nebo sugestivních otázek. Problémem jsou také otázky, které pomáhají utvořit odpověď, například bylo to kolo červené? Správně položená otázka je: jakou mělo kolo barvu? Nejhorší situací výslechu je samozřejmě fakt, kdy vyslychaný nespolupracuje a na otázky odpovídá lživě, v tomto případě je možné ho konfrontovat takticky s důkazy proti jeho osobě, nebo zahrnout ho detaily, aby se do své lži zamotal.

Dobrým způsobem je pak založit výslech na principech plánování, přesvědčování a persistenci. Nejdříve se vyslechnou příbuzní podezřelého k získání znalostí jeho osobních poměrů, které mohou být využitelné při jeho výslechu. Tato metoda je orientovaná zejména na přiznání, samozřejmě v souladu s právním řádem. Tato metoda vnímá jako důvod neúspěchu výslechu to, že se policejní orgán, nebo ten kdo provádí výslech, rozhodne výslech ukončit. V poměrech České republiky je s touto metodou problém v tom, že na výslechu podezřelého zas až tak nezáleží, pokud jeho vinu nepodporují jiné důkazy. Obviněný má právo svoji výpověď odvolat. ^[15]

Poté již jeho prvotní přiznání, které bylo získáno na základě dobře provedeného výslechu, není možné použít jako důkaz.

V základním výslechu existují 2 typy otázek. První jsou otázky otevřené, např.: kdo, co, kdy, kde a proč. Tyto slouží k získání nových informací. Dále máme otázky zavřené: byl jste, udělal jste. Na tyto otázky se dá odpověď slovem ano, nebo ne. K několika taktikám odkrytí lživé výpovědi pak patří pokládání nečekaných otázek, strategické užití důkazů, konfrontace s ostatními výpověďmi, podpora podezřelého k dalšímu vyprávění. ^[16] Funkční je nechat podezřelého zamotat se do svých detailů. Přístupy se různí podle osobnosti pachatele. Nejdříve vyšetřovatel vytěží rodinu nebo blízké osoby k osobnosti podezřelého. Vyslychající musí být dobře připraven a o podezřelém nashromáždit co nejvíce informací. V průběhu výslechu vyslychající může, využít slabé stránky podezřelého. Důležitá je samozřejmě i neverbální komunikace. Nefunguje zvýšená arogance ani nadřazenost ze strany vyslychajícího. Před provedením výslechu je třeba zjistit, jaké reakce může u podezřelého vyvolat žena v roli vyslychajícího, nebo věkově mladší či starší vyslychající. Vyslychajícím ať je ten s nejpozitivnějším vlivem. Při výslechu svědka se soustředíme hlavně na získání dostatečného množství pravdivých informací, potřebujeme, aby si svědek nějakou událost vybavil.

Existují tři fáze vzniku svědecké výpovědi: vnímání okolních vjemů, zapamatování, reprodukce. ^[17] Vnímání je do velké míry ovlivněno konkrétní osobnostní svědka. Někteří lidé věci přehání, jiní zas bagatelizují. Při výslechu je nutné subjektivní zabarvení omezit, nelze ho úplně vyloučit. Zapamatování je zásadně důležité. Při stresových situacích dochází k zapomínání. Svědci si nepamatují detaily, protože byli rozhořčeni nebo ve stresu. To co si ve vzpomínkách uchovají, tam zůstává krátkou chvíli, proto je první výslech zásadní. V průběhu hlavního líčení u soudu si svědek většinou už situaci nevybaví. Reprodukce souvisí s již zmíněnou subjektivní stránkou vypovídající osoby, to jak svědek informace přetlumočí, záleží i na tom, jak je vnímal.

Při výslechu svědka existují pravidla, vyslychající osoba by měla mít schopnost vcítit se a aktivně naslouchat, rovněž by měla být vůči svědkovi dostatečně trpělivá. Vyslychající nesmí bezdůvodně přerušovat vyslychaného, není vhodné vrstvit otázky. Pomocí kladení doplňovacích otázek lze získat nejkvalitnější informace. (např. „Co tím myslíte?“, „Řekl jste mi... Řekněte mi o tom víc.“, „Jak vysvětlíte?“, „A vy jste udělal...?“, „Je nějaký důvod, proč...?“). Úroveň detailů od začátku do konce výpovědi by měla být na stejné úrovni. Následující indikátory mohou značit lháře, ale ne se 100% přesností:

- Komplikace — lživý příběh komplikovaný nebude, aby se v něm lhář vyznal.
- Pocity, vnímání smyslů – člověk mluvící pravdu nevynechává i svoje pocity, lhář emoce dává stranou.
- Chaotické líčení děje – neznamena, že člověk lže, ale že ho věc emočně ovlivnila.
- Rozvláčný jazyk (slovní vata) – jedná se o ukazatel, který značí, že osoba potřebuje čas pro vytvoření odpovědi, nemá ji v hlavě.
- Příliš mnoho nebo příliš málo odmlk – pokud se objeví dlouhá pauza, může to jednak znamenat, že lhář chtěl říct slovo pravdivé, ale vybírá místo něj slovo nepravdivé, také to může znamenat ale pouhé lovení v paměti. Při výslechu i to, že vyslychaný nepotřebuje pátrat v paměti, může indikovat lhaní.
- Udržování si odstupů – lháři si dávají pozor, aby nepoužívali mnoho zájmen a nezatahovali svoji osobu do konverzace.
- Reakce na bizarní otázku – při podávání lživé výpovědi jsou lháři schopni odpovědět na jakoukoli otázku, ať je jakkoli bizarní. ^[18]

2.8 KONFRONTACE

Jedná se o taktický úkon, který není často využíván. Jedním z důvodů, proč se k němu nepřistupuje, je bezpečnostní hledisko. Pokud vyšetřovatel prověřuje protiprávní jednání a při výslechu obviněného a svědka se setkává se značnými rozpory, kdy tyto rozpory není vyšetřovatel schopný vyřešit za pomoci jiných důkazů a stop nebo dalšími výslechy ostatních svědků, a je-li to nezbytné pro posun ve vyšetřování, může vyšetřovatel přistoupit ke konfrontaci. Na základě dvou protichůdných výpovědí jsou autoři těchto výpovědí dotazováni společně a vyšetřovatel pozoruje navozenou situaci. Konfrontace má vysoká rizika jak bezpečnostní, tak i taktická, proto k jejímu používání dochází zřídka jindy než při hlavním líčení u soudu. Nejdříve se oba účastníci vyslechnou. V přímé konfrontaci pak vyšetřovatel vyzve postupně účastníky, aby vypověděli svou verzi v přímé řeči druhému účastníkovi. V průběhu vyšetřování se konfrontace provádí pouze za podmínek uvedených v trestním řádu, a to je zejména tehdy, když výsledku nelze dosáhnout jinak a je to nezbytné pro objasnění skutečností.

2.9 PROVĚRKA VÝPOVĚDI NA MÍSTĚ

Jiný způsob, jak ověřit pravdivost výpovědi, je prověrka výpovědi na místě. Tento úkon je závislý na souhlasu vyslychané osoby. Jedná se o to, aby vyslychaná osoba potvrdila pravdivost výpovědi například ukázáním místa, kde jsou zakopané odcizené věci, nebo například tělo poškozeného. Výstupem z tohoto úkonu je také protokol o provedení prověrky výpovědi na místě. Nemusí se jednat pouze o úkaz nějakých objektů, ale může jít i o demonstraci různé činnosti.

Prověrka se liší zásadně tím, že nelze provádět při jejím průběhu jakýkoli experiment, který by mohl ověřit například viditelnost nebo slyšitelnost. Účel prověrky je tedy i jiný než u vyšetřovacího pokusu nebo rekonstrukce. Účelem je bezprostřední ověření výpovědi. Hlavním rysem je dobrovolnost a aktivní účast, z těchto důvod je nutné, aby sám účastník označil například místa, která se

nějakým způsobem změnila, místa, kde byly zajištěny stopy a další kriminalisticky relevantní události. ^[19] Jak už bylo řečeno o prověrce na místě, musí se sepsat protokol, který by měl správně popisovat její průběh. V protokolu se uvedou zúčastněné osoby, z toho jedna by měla být osoba nezúčastněná, tedy osoba, které se trestní řízení nijak netýká, osoba, která není na věci zúčastněna. V protokolu se popíšu i podmínky provázející prověrku a poté veškerá činnost osoby, které se prověrka týká. Příkladem prověrky na místě může být následující případ: *„při vyšetřování vraždy homosexuála v Praze 4 se pachatel ihned po zadržení doznal a vypověděl, kam odhodil klíče od bytu poškozeného. Prověrka byla provedena bezprostředně po tomto jeho vyjádření za přítomnosti obhájce a klíče byly nalezeny. Byl tak získán významný důkaz, který obviněný již v dalším řízení nemohl dost dobře zpochybnit.“* ^[20]

Prověrka je tedy důležitým nástrojem po výslechu a v případě, že má pozitivní výsledky, není snadno napadnutelná jako výpověď obviněného, kterou jeho advokát u následného soudního procesu může zpochybnit. Její nenapadnutelnost spočívá v tom, že policejní orgán získá skutečnosti, o kterých by bez spolupráce podezřelého nemohl vědět a může je znát jen pachatel.

2.10 KRIMINALISTICKÝ EXPERIMENT

Kriminalistický experiment neboli vyšetřovací pokus je dalším taktickým nástrojem. Jedná se o navození původních podmínek. Nejlépe to vyjádříme na příkladu.

„Obhajoba obviněného tvrdila, že svědkyně nemohla ve večerních hodinách vidět z okna svého bytu ve třetím poschodí, co se dělo na ulici. Vyšetřovacím pokusem ve shodných podmínkách bylo však prokázáno, že mohla vidět, jak dva muži násilím naložili dívku do osobního automobilu a odjeli.“ ^[21]

V rámci moderního vyšetřování a z důvodu rozšíření kamerových systémů bude tento úkon v budoucnu stále důležitější, hlavně ve fázi, kdy bude pachatel zaznamenán na kamerovém záznamu, přičemž nebudou zachyceny žádné jeho individuální znaky (jizvy, tetování), pachatel se nedozná k tomu, že je osobou na záznamu, a proto se jeho osoba nahraje stejným zařízením za stejných podmínek a poté se porovná s původním kamerovým záznamem protiprávního jednání. Tento pokus pak může mít větší důkazní hodnotu, než například znalecký posudek z oboru antropologie k chůzi a postavení těla podezřelého. U vyšetřovacího pokusu se používá pozorování, které je zaměřeno na nějaký jev v uměle vytvořených podmínkách. Vyšetřovateli se potvrdí nebo vyvrátí nějaký mechanismus nebo možnost, jak událost mohla či nemohla nastat. Pokud se vyšetřovací pokus zaměřuje na provedení protiprávního jednání, je možnost, že při aktivní účasti podezřelého dojde k jeho doznání, nebo naopak u falešných obvinění dojde k očištění podezřelého. Aby byla možnost co nejvíce využít výsledek experimentu, je nutné mít jeho průběh a výsledek co nejlépe zachycen. Nejčastější je pořízení video záznamu s komentářem.

Ze zákonných důvodů nesmí samozřejmě chybět sepsání protokolu. Tato dokumentace může být doplněna náčrtem nebo plánkem nastíněné situace, samozřejmostí je číselná fotodokumentace s číselným označením a legendou. U vyšetřovacího experimentu je možnost získání dalších znalostí využitelných u budoucích případů a může to ovlivnit zajišťování stop u podobných případů. Vyšetřovací pokus může být několikrát opakován, aby se potvrdil výsledek zkoumaného jevu a vyloučila se možnost náhody.

2.11 REKONSTRUKCE

Znovu vytvoření situace na místě činu a demonstrace průběhu spáchání trestného činu neboli rekonstrukce – další taktický úkon. Jedná se o specialitu trestního řízení České republiky. Pro provedení rekonstrukce je třeba kvalitního prvotního ohledání místa činu a aktivní účasti podezřelého. Rekonstrukce se zaznamenává na kamerový záznam a slouží k ověření vyšetřovací verze. Ve většině případů se používá rekonstrukce až těsně v závěru vyšetřování. Rekonstrukce má několik taktických zásad.

Zásadu jediného vedoucího, zásadu shromáždění dostatečného množství důkazů před rekonstrukcí, zásadu ostražitosti — vyplývá z přítomnosti podezřelého, zásadu oddělenosti — vyplývá z pravidla provádět rekonstrukci s každým jednotlivým obviněným zvlášť, výběr omezeného počtu účastníků, ponechání potřebné iniciativy účastníků, provedení rekonstrukce na původním místě, zajištění shodnosti podmínek. ^[22] Výsledkem rekonstrukce musí být opět protokol dle trestního řádu. Úpravu a obsah takového protokolu stanovuje § 55 odst. 3 z. č. 141/1961 Sb., trestní řád, který udává, že v protokolu musí být řádně popsány podmínky, za kterých je rekonstrukce prováděna, jakož i jejich obsah a výsledky. Tato pravidla platí i u prověrky výpovědi na místě, rekognice a u dalších taktických důkazů, které trestní řád výslovně neupravuje. Odpovědnost za zákonné provedení protokolu pak spadá na vyšetřovatele, který se pod zhotovení protokolu podepíše. Možnost rekonstrukci použít nám dává § 104d trestního řádu, který udává možnost takového úkonu, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci. Důležité je uvědomit si, že pokud se rekonstrukce provádí v soukromém obydlí a ne na veřejném prostranství, je nutné dodržovat další ustanovení trestního řádu, které se týkají vstupu do obydlí. Důležité je poučení, že protokol o rekonstrukci byl předložen všem účastníkům k přečtení s poučením o možnosti jeho oprav nebo doplnění.

2.12 REKOGNICE

Velmi často používaným kriminalisticky taktickým úkonem v České republice je rekognice. Rekognicí je myšlen úkon dle trestního řádu, kterým svědek za pomoci jeho paměťových stop v mysli identifikuje věc nebo osobu. Formy rekognice jsou různé, může jít o rekognici in natura, nebo o rekognici z fotografií. V podmínkách prověřování méně závažné kriminality se často setkáváme spíše s rekognicí podle fotografií, neboť věc není tak organizačně náročná. Zpracovatel nejdříve zašle podnět státnímu zastupitelství k návrhu na účast soudce, která je v tomto případě povinná v přípravném řízení. Následně zpracovatel obešle svědka. Ve fázi vyšetřování, tedy po zahájení trestního stíhání, již účast soudce není nutná.

Fotografie osoby, která má být poznána, musí být ve společnosti dalších nejméně tří fotografií, které jsou obdobné a jsou na nich obdobné osoby. K rekognici se přibere nezúčastněná osoba. Dle § 104b odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb., trestního řádu, není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie. Samozřejmě pokud to je možné, mělo by se správně dávat přednost rekognici živých osob. O průběhu rekognice se sepíše protokol, v něm se vypíší zúčastněné osoby a přesný průběh, podmínky a závěr, například i přesná intenzita osvětlení a použité pomůcky. Rekognice se však může provádět, pouze pokud oběť nebo svědek nemohl při jiné příležitosti vidět podezřelého ještě před uskutečněním rekognice. Nelze tedy například uskutečnit rekognici, pokud byla fotografie podezřelého zveřejněna hromadnými sdělovacími prostředky.

Lidé jsou velmi individuální a rekognice se provádí velmi často. U rekognice, která se provádí s osobami, je zapotřebí speciální místnost, kde je svědek skryt před pohledem podezřelého. Těmito místnostmi disponují útvary Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV). Všichni účastníci mají čísla a neměli by se od sebe znatelně lišit. Policejní orgán by měl zabránit i posunkům nebo gestům,

které by mohly ovlivnit svědka. Osoby podobné podezřelému se mnohdy hledají v rámci různých útvarů policie napříč všemi kraji. Ve výjimečných případech je možnost provést rekognici podle hlasu. V případě rekognice se jedná o neopakovatelný úkon. V případě opakování je možné pozdější napadnutí úkonu ze strany obhájce obviněného.

U méně závažných trestných činů se může zdát, že taktika není třeba, ale to je omyl, zde je taktika třeba od počátku, neboť po sdělení podezření probíhá takzvané zkrácené přípravné řízení (ZPŘ), které může policejní orgán konat pouze v případě, že je předpoklad a množství důkazů umožňující podezřelého poslat k soudu do 14 dnů od sdělení podezření. Tuto lhůtu má policejní orgán a státní zástupce společnou. Důkazy v tomto případě musí být jasné a rychle dostupné, dále je nutné provést všechny úkony s podezřelým, takže tento musí být kontaktní a s policejním orgánem spolupracovat. Důležitá je taktika výslechu a také kdy výslech proběhne, kdy se sdělí podezření a další časové rozvržení úkonů. Pokud se provede výslech moc brzy, může to mít za následek vyplašení podezřelého, který se následně už na policejní orgán nedostaví a nebude možnost sdělit mu podezření. Zkrácené přípravné řízení je nejrychlejším typem trestního řízení, a proto je dobré ho takticky vést tak, aby nebylo zbytečně protahováno.

3 PROVĚŘOVÁNÍ X VYŠETŘOVÁNÍ

Na Službě kriminální policie a vyšetřování (SKPV) pracují dva typy policistů, jedni jsou nazýváni vyšetřovatelé a druzí operativci. Pro lepší pochopení činnosti vyšetřovatelů i operativců je dobré si definovat dva pojmy a to vyšetřování a prověřování. Tyto pojmy spolu souvisejí a v rámci policejního postupu se prolínají, i když z časového hlediska prověřování probíhá vždy před vyšetřováním. Prověřování je postup před zahájením trestního stíhání. Tento postup je upraven v hlavě IX. trestního řádu. V praxi se prověřování provádí i v případě zvláštního způsobu trestního řízení, což je zkrácené přípravné řízení (ZPŘ), které vykonávají všechny základní útvary, tedy v Praze místní. V těchto případech se jedná o zjednodušené řízení, bez zahájení trestního stíhání. Aplikuje se u méně závažné trestné činnosti. Podle § 179a trestního řádu se ZPŘ koná o trestných činech, za které trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Další podmínkou je, že podezřelý musí být přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo se v průběhu prověřování podaří nashromáždit takové množství důkazů, které by opravňovaly zahájení trestního stíhání, a je předpoklad, že podezřelý bude postaven před soud do 14 dnů.

Jednotlivé skutkové podstaty trestných činů jsou pak rozděleny interním pokynem, a to na ty, kde prověřování spadá do činnosti místních oddělení, a na ty, které prověřuje SKPV. V Praze je věcná příslušnost řešena rozhodnutím ředitele Obvodního ředitelství policie (OŘP) Praha. V tomto rozhodnutí je jasně rozděleno, co spadá do věcné působnosti Místních oddělení policie (MOP) a SKPV. Dále tento dokument rozděluje věcnou příslušnost mezi SKPV spadající pod obvodní ředitelství a krajskou SKPV. Rozdělení je analogicky vyvozeno z věcné příslušnosti soudů. Základní útvary se zabývají přečiny, SKPV pak zločiny a zvláště závažnými zločiny. Jedna skutková podstata pak může být věcně rozdělena mezi tyto útvary, například první odstavec spadá pod základní útvary a další, závažnější pod SKPV.

Tedy základní útvary vždy provádějí pouze prověřování, ne vyšetřování, neboť vyšetřování časujeme až od zahájení trestního stíhání. Základní útvar trestní stíhání nikdy nezahajuje. Není tím ale vyloučena možnost orgánu SKPV vyřešit věc v ZPŘ, pokud splňuje podmínky. Na SKPV vykonávají prověřování před zahájením trestního stíhání nejčastěji pracovníci operativy. Když je poté spis připraven k zahájení trestního stíhání, předávají ho vyšetřovateli a ten zahájí trestní stíhání usnesením. Po tomto úkonu již probíhá vyšetřování. Co může policejní orgán konat při prověřování, je popsáno v § 158. Jedná se hlavně o vyžadování podání vysvětlení, odborných vyjádření, zadržování osoby a další úkony. Pokud se vyšetřování zahajuje usnesením o zahájení trestního stíhání, prověřování se zahajuje záznamem o zahájení úkonů trestního řízení. Tento musí být do 48 hodin zaslán státnímu zástupci. Pokud nedojde k sepsání tohoto záznamu a nejdříve se provede nějaký neodkladný a neopakovatelný úkon, je trestní řízení zahájeno. Při první příležitosti je nutné záznam dopsat. Při trestním řízení je třeba postupovat dle trestního řádu a trestního zákona. Toto prověřování může být ukončeno několika způsoby, které vyjmenovává § 159a trestního řádu. V tomto paragrafu jsou možnosti jak věc odložit, pokud se nenashromáždilo potřebné množství důkazů k zahájení trestního stíhání. Jedná se tedy o situace, kdy zůstává trestný čin neobjasněn, vůbec se nestal, nebo je trestní stíhání neúčelné či nepřípustné, nebo se v průběhu prověřování zjistí, že se jedná o přestupek.

V případě prověřování základním útvarem, a pokud věc splňuje podmínky pro ZPŘ, je podezřelému sděleno podezření. V tuto chvíli má stejná práva jako obviněný u trestního stíhání. Prověřování tedy u základních útvarů zcela postačuje a není třeba přistupovat k vyšetřování. Tento postup má velké výhody vzhledem k hospodárnosti a rychlosti celého řízení. Většina trestních věcí vedená v ZPŘ je zakončena trestním příkazem samosoudce a není konáno hlavní líčení. Po sdělení podezření policejním orgánem a postoupení spisu na dozorové státní zastupitelství sepíše státní zástupce tzv. Návrh na potrestání. Pokud podezřelý podá odpor proti trestnímu příkazu, k hlavnímu líčení se přistoupí.

Vyšetřování, tedy postup po zahájení trestního stíhání, obsahuje některá oprávnění, která ve fázi prověřování policejní orgán nemá. Oprávnění má také osoba, která byla podezřelá a zahájením trestního stíhání se stává osobou obviněnou. Pouze osobu, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, lze vzít ze zákonných důvodů do vazby. Ve fázi prověřování toto tedy není možné. Dále se konfrontace provádí také pouze až po zahájení trestního stíhání. Většina dalších zvláštních způsobů dokazování je použitelná v obou fázích trestního řízení.

Fáze trestního řízení si můžeme představit na časové ose. Prvním úkonem je příjem oznámení. Pokud je oznámení nejasné, a skutečnosti nenasvědčují tomu, že se jedná o protiprávní jednání, začne se věc šetřit. Šetření probíhá za účelem zjištění informací odůvodňujících zahájení správního nebo trestního řízení. V této fázi policejní orgán používá oprávnění dle zákona 273/2008 Sb., o PČR. Pokud se zjistí, že v oznámení nejde o trestný čin ani přestupek, ale většinou například o občanskoprávní spor, věc je uložena návrhem na uložení. Oznamovatel je o této věci vyrozuměn, pokud o to požádá. Pokud na základě šetření existují skutečnosti odůvodňující podezření, že se jedná o přestupek, je započato správní řízení, kdy policejní orgán plní úkoly dle zákona číslo 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Oprávnění mu opět poskytuje zákon o policii.

V případě, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, policejní orgán zahájí úkony trestního řízení, a to sepsáním záznamu o zahájení trestního řízení, ve výjimečných situacích zahájí neodkladným a neopakovatelným úkonem. V tuto chvíli začíná trestní řízení. Od této chvíle musí policejní orgán postupovat v souladu s trestním zákonem a trestním řádem. Po zahájení tedy probíhá již výše popsané prověřování, které je zakončeno v případě ZPŘ sdělením podezření a sepsáním návrhu na potrestání dozorujícím státním zástupcem. V případě nezkráceného řízení pak zahájením trestního stíhání. Prověřování končí a začíná vyšetřování, které je zakončeno Návrhem na podání obžaloby a sepsáním obžaloby dozorujícím státním zástupcem.

Začátkem vyšetřování začíná také fáze trestního stíhání, která trvá až do nabytí právní moci rozsudku. Celé období trestního řízení až do podání obžaloby se nazývá přípravné řízení. ZPŘ je zvláštní způsob tohoto řízení, doslova zkrácené přípravné řízení. V případech ZPŘ jsou tedy většinou přeskočeny následující etapy patřící do trestního stíhání, tedy předběžné projednání obžaloby a hlavní líčení. Po hlavním líčení následuje odvolávací řízení, kde se užívají opravné prostředky, a po této etapě následuje vykonávací řízení.

Policejní orgán je nejaktivnější v přípravném řízení a v části trestního stíhání. Konkrétně v etapě prověřování a vyšetřování. V časovém průběhu trestního řízení se mění i postavení pachatele: zprvu se jedná o podezřelého, pokud se mluví o zadržené osobě, proti níž nebylo zahájeno trestní stíhání, poté následuje obviněný — proti tomuto bylo zahájeno trestní stíhání, následuje obžalovaný a řízení končí odsouzeným. Ve světě trestního řízení pak existuje ještě jedno výjimečné ZPŘ, a to v případě, že je podezřelý zadržen při činu nebo bezprostředně poté dle § 76 trestního řádu a existuje možnost ho postavit před soud do 48 hodin. V tuto chvíli je podezřelý zadržen do této maximální lhůty a rovnou postaven před soud. Jakékoli zkrácené přípravné řízení se vylučuje, pokud je dotýčný ve výkonu trestu nebo ve vazbě. Spolupráce pracovníků operativy a vyšetřovatelů musí být na velmi dobré úrovni. Stejně tak spolupráce s SKPV a základními útvary. Zpracovatelé na základních úvarech vedou věci v ZPŘ a zároveň provádí prověřování. Poté co nashromáždí dostatečné množství důkazů a věc nelze vést v ZPŘ, například z důvodu většího množství pachatelů nebo složitosti případu, předají věc na SKPV k postupu dle § 160 trestního řádu, tedy k zahájení trestního stíhání. Pokud je věc možno vést v ZPŘ, vedou toto základní útvary samy a na SKPV spis nepostupují. Zpracovatelé na základních útvarech se svojí činností nejvíce přibližují činnosti operativy na SKPV. U složitějších případů, které jsou zatím v působnosti základních útvarů, je ale zřejmé, že věc bude postoupena do vyšetřování, musí spolupráce SKPV a základního útvaru začít již při prvotních úkonech.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. ŘÍZENÝ ROZHOVOR

Řízený rozhovor proběhl s npor. Bc. Kamilem Luzarem, vedoucím oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování 3. oddělení obecné kriminality Obvodního ředitelství Policie České republiky Praha III. U Policie České republiky slouží 20 let, z toho 12 let na Službě kriminální policie a vyšetřování.

1) Vyšetřováním a prověřováním jakých trestných činů se vaše součást zabývá?

Vyšetřujeme mravnostní trestné činy a pak trestné činy páchané na mládeži a dětech, dále trestnou činnost páchanou mládeží a dětmi.

2) Jaká je objasněnost trestných činů a z jakého důvodu je na takové úrovni?

V současné době okolo 77 % a to díky pracovnímu nasazení a specializaci policistů.

3) Které zvláštní způsoby dokazování využíváte?

Často využíváme fotorekognici, neboť rekognice in natura s mladistvými svědky není vhodná, přesto je naše oddělení vybaveno speciální místností pro potřeby rekognice in natura. Dalším úkonem je domovní prohlídka, která je využívána asi nejčastěji u případů dětské pornografie, kdy se snažíme zajistit záznamové zařízení. Už ne tak často využívaným úkonem je vyšetřovací pokus, párkrát jsem ale jeho použití zažil, jednou to bylo u případu znásilnění, kdy se po tíhou výsledků vyšetřovacího pokusu oznamovatelka doznala k falešnému obvinění.

4) Jaká odborná vyjádření a znalecké posudky běžně při vyšetřování využíváte?

Nejčastěji vyžadujeme znalecký posudek na věrohodnost, například svědka nebo oznamovatele, jedná se o znalecký posudek z oboru psychologie a vhodný

důkazní prostředek svědčící například o pravdivosti oznámení, dále vyžadujeme nejrůznější expertizy DNA a znalecké posudky z oblasti sexuologie. V průběhu prověřování se nám velmi osvědčila součinnost s Kriminologickým ústavem Praha na poli fyziodekčního vyšetření na polygrafu, tzv. detektoru lži, jehož výsledky sice nejsou důkazem ve smyslu trestního řízení, ale mají velký vliv na následné prověřování a vytyčování vyšetřovacích verzí.

5) Jaké má práce na vaší součásti specifika oproti jiným oborům, kterými se zabývá SKPV?

Práce naší součásti klade velké nároky na naše pracovníky, a to v oblasti znalosti speciálních postupů, které se týkají právě mladistvých. Už ve fázi prověřování je třeba provádět kvalitní výsledky za přítomnosti advokáta. U ostatních oborů SKPV postačuje znalost obecných postupů a zákona, u nás se postupy i zákonná pravidla liší a je třeba znát právě tato specifika.

6) Jakým způsobem se vyšetřovatelé seznamují se zákonnými předpisy a novými postupy?

Jsou vysíláni na různá školení a jsou pravidelně seznamováni s novými postupy.

7) Jaká změna, ať už legislativní nebo organizační, by přinesla zlepšení stávající situace?

Legislativně by bylo dobré uznat výsledky fyziodekčního vyšetření jako důkaz ve smyslu trestního řízení.

8) Proč se většinou lhůty vyšetřování prodlužují?

Nejčastěji se čeká právě na znalecké posudky a odborná vyjádření. Není to z toho důvodu, že by vyhotovení trvalo tak dlouho, ale znalců v oblasti naší

problematiky je v České republice velmi málo a jsou zavaleni prací. Někdy se čeká až 4 měsíce.

9) Existuje přesná metodika jak postupovat u prověřování a vyšetřování trestných činů, kterými se zabývá vaše součást?

Neexistuje žádný přesný návod. Každý vyšetřovatel i operativec přistupuje k případu svým vlastním ojedinělým způsobem. Přístup každého je podle zákona stejný, ale takticky je u každého jiný, nikdy nelze říct, že jeden způsob je špatně a druhý dobře, každý způsob je ojedinělý, ale výsledek většinou stejný. Naši pracovníci svou problematiku znají, ale metodika je zapotřebí hlavně pro útvary, které se po většinu výkonu služby touto problematikou nezabývají, a když se vyskytne, neznají správný postup. Týká se to hlavně základních útvarů, které by měly mít tuto metodiku k dispozici. Pro tyto případy by bylo vhodné sepsat krátký návod jak při prvotních úkonech postupovat. Co se týká metodiky přímo vyšetřování mravnostních trestných činů, neumím si představit, že by byl obecný návod. Metodika by musela být specifická i podle teritoriální území daného útvaru, dle složení obyvatelstva v daném území a dle dalších odlišností.

10) Jaké nedostatky jsou nejvíce při výkonu znát?

Celá policie se potýká s nedostatkem personálu, to se týká i naší součásti, dále je nedostatek služebních vozidel a služební techniky, jako jsou například záznamová zařízení. Kriminalistický ústav Praha je zahlcen žádostmi a to způsobuje dlouhé čekání na expertizy. Policejní orgány jsou také zahlceny, a to někdy nesmyslnými oznámeními, kterými se musí ze zákona zabývat. Občas se dále potýkáme s prověřováním případů, které nespádají pod naši problematiku, ale speciální součást pro jejich vyšetřování není. Myslím tím protiprávní jednání na poli kyberkriminality, pro které na úrovni obvodního ředitelství není vytyčena součást.

11) Jaký je nejčastější důvod neobjasnění trestného činu?

Nejčastěji je to už od prvotní fáze neztotožnění pachatele ani jiné podezřelé osoby. Vlastně nemáme jakoukoli totožnost podezřelé osoby, nikdo ji buď neviděl, nebo není nikde zachycena. V případě, že existuje podobizna, ji zas nikdo nezná nebo nepoznává.

Další řízený rozhovor proběhl s nrap. Vlastimilem Karafiátem, operativním pracovníkem Služby kriminální policie a vyšetřování 1. oddělení obecné kriminality Obvodního ředitelství Policie České republiky Praha III. U Policie České republiky slouží 5 let, z toho 1 rok na Službě kriminální policie a vyšetřování.

1) Vyšetřováním a prověřováním jakých trestných činů se Vaše součást zabývá?

Vyšetřujeme násilnou trestnou činnost, tedy hlavně těžké ublížení na zdraví, dále prověřujeme sebevraždy a podezřelá úmrtí, dále prověřujeme trestné činy související s domácím násilím, nebezpečné vyhrožování a vydírání. Vymezená odbornost jednotlivých součástí SKPV se již striktně nedodrжуje, nápad trestné činnosti se rozděluje podle vytížení jednotlivých oddělení, takže se stává, že se k nám dostanou případy související spíše s hospodářskou než naší problematikou.

2) Jaká je náplň práce vašeho místa?

Pracuji jako pracovník operativy, to v podstatě znamená, že jsem pomocník vyšetřovatele. Operativec provádí všechny úkony prověřování před sdělením obvinění. Operativec dostane přidělen případ, a pokud se mu podaří nashromáždit dostatečné množství důkazů proti konkrétní osobě, předá spis vyšetřovateli, který sdělí obvinění a provádí další úkony, jako výslech obviněného do protokolu. Před předáním spisu vyšetřovateli provádíme všechny úkony důležité pro objasnění protiprávního jednání. Patří do nich vytěžování osob, šetření na místě

činu, pátrání po podezřelých osobách, vyžadování odborných vyjádření a znaleckých posudků, šetření ke kamerovým systémům, dále vyžadujeme provedení soudních pitev a účastníme se jich.

3) Které zvláštní způsoby dokazování využíváte?

Využíváme většinu kromě konfrontace. Ta má u našich druhů trestných činů velké bezpečnostní riziko a nepřinesla by žádné nové poznatky. Z toho důvodu ji nevyužíváme. Nejčastěji používáme rekognici, a to jak fotorekognici, tak in natura. K fotorekognici přistupujeme spíše z taktických důvodů, kdy na počátku nechceme vyplašit podezřelého tím, že bychom prováděli rekognici in natura. Mohlo by to mít za následek jeho útěk nebo ovlivňování svědků. Průměrně provádíme tak pět rekonstrukcí ročně, provádějí se častěji než vyšetřovací pokus, ten se používá, například když podezřelý tvrdí, že neovládá bojový sport, ale při pokusu je pak jasné, že ho ovládá, podezřelý se vlastně sám usvědčí svými reflexi. Prověrka na místě se se provádí při ověření výpovědi a provádí se velmi zřídka, za jeden rok zatím proběhly tři, stejné je to i u rekonstrukcí. V dokazování se nám hodně osvědčily výpisy a odposlechy mobilních telefonů a dále jejich lokalizace. Poměrně často informacemi přispěje i informátor.

4) Jaká odborná vyjádření a znalecké posudky běžně při vyšetřování využíváte?

Mimo těch běžných, co se využívají, jako jsou lékařské ke stanovení fyzické újmy a další z oboru zdravotnictví, využíváme znalce z oboru entomologie ke stanovení doby smrti, dále využíváme znalce z oboru forenzní antropologie při super - projekci obličeje zemřelého, toto provádějí odborníci Kriminologického ústavu Praha. Dále využíváme znalce z ČVUT v oboru biomechaniky a velké množství psychologických posudků. Samozřejmostí jsou odborná vyjádření ke stopám, jako je zkoumání DNA, biologických stop, jako jsou krev, sperma a další.

5) *Jaké má práce na vaší součásti specifika oproti jiným oborům, kterými se zabývá SKPV?*

Jsme jediná součást na obvodním stupni, která se zabývá zemřelými, kromě 2. oddělení, které prověřuje úmrtí osoby v nemocničním zařízení z důvodu zanedbání péče. Náš obor patří z hlediska bezpečnosti k nejnáročnějším, pachatelé, kterými se zabývá, mají bohatou trestní minulost a jsou nebezpečnější než pachatelé například majetkových trestných činů. Z hlediska problematiky jde o psychicky náročnou práci. Administrativní zatíženost není zas tak velká jako na odborech hospodářské kriminality, jinak ale naše oddělení je jedno z nejzatíženějších, neboť řešíme široké spektrum trestných činů, násilná kriminalita končí u nás, přičemž ta majetková se dělí mezi několik oddělení. U našeho typu protiprávního jednání se také více zapojuje dozorující státní zástupce, probíhá pečlivá kontrola spisů z jeho strany, dále probíhá kontrola ze strany vedoucího oddělení, vyšetřovatele.

6) *Jakým způsobem se seznamujete se zákonnými předpisy a novými postupy?*

Pravidelně se účastním různých školení, která pořádá například Ústav soudního lékařství. Školení se týkají antropologie, toxikologie, poté problematiky výslechu obětí a obětí domácího násilí. Školení jsou kvalitní a znalosti jejich absolvováním získané jsou využitelné v praxi. Účinnou literaturou jsou pak komentáře k trestnímu právu, služební pokyny a nařízení.

7) *Jaká změna, ať už legislativní nebo organizační, by přinesla zlepšení stávající situace?*

Velké množství našich pachatelů tvoří cizinci a je problém takového podezřelého dopadnout. Tito pachatelé nemají žádné bydliště nebo adresu, proto by bylo dobré, aby se zlepšil dohled nad cizinci na našem území, a to zejména aby při příjezdu do České republiky uvedli adresu, kde se budou zdržovat, a opravdu se na ní zdržovali. Měla by také probíhat kontrola jejich

pobytu na dané adrese. V tomto je třeba také zlepšit stávající policejní spolupráci s cizími státy, která doposud trvá moc dlouho a protahuje vyšetřování. Legislativní změna by měla nastat v trestním řádu, a to konkrétně v § 88, který se týká právě odposlechů. Podle tohoto ustanovení může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení, a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Toto ustanovení se však vztahuje na trestní řízení vedené pro zločin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, přitom tato sazba by měla být snížena na 2 roky.

8) Proč se většinou lhůty vyšetřování prodlužují?

Jak už bylo zmíněno, mezinárodní spolupráce je pomalá, ale nejvíce se lhůty prodlužují z důvodu znaleckých posudků. Na znalecké posudky se v průměru čeká třeba až 6 měsíců. Doba čekání se prodlužuje dle nápadu trestné činnosti. Zkrátka čím více zemřelých v jednu dobu, tím delší doba čekání, neboť jsou znalci zavaleni prací. V případě posudků se jedná i o nejnáročnější stránku trestního řízení z hlediska financí.

9) Existuje přesná metodika jak postupovat při prověřování a vyšetřování trestných činů, kterými se zabývá vaše součást?

O žádné takové metodice nic nevím, vychází se hlavně z obecně závazných postupů a ze zkušeností, vše v souladu se zákonem.

10) Jaké nedostatky jsou nejvíce při výkonu znát?

Při objasňování se nejvíce potýkáme s problémem, kterým je nezkušenost policistů zasahujících jako první na místě činu. Jejich neznalostí a nesprávným postupem dochází k znehodnocení místa činu a stop, k nezajištění důležitých stop,

dále se zanedbají výslechy svědků a šetření v okolí místa činu, například ke kamerovým záznamům. Prostředků a technického vybavení máme dostatek, problém je s vozovým parkem policie, protože služebních vozidel je velký nedostatek.

11) Jaký je nejčastější důvod neobjasnění trestného činu?

Nejčastější důvody neobjasnění se tvoří již na počátku prověřování — je to absence stop a neztotožnění osoby podezřelé. Pokud nemáme žádné stopy zajištěné na místě činu, které by mohly vést ke konkrétní osobě, je těžké osobu usvědčit, stejně tak pokud máme například pouze fotografii, ale neznáme totožnost a jedná se třeba o cizince, který po spáchání trestného činu opustil území České republiky.

5. SWOT ANALÝZA

<u>SILNÉ STRÁNKY</u>	<u>SLABÉ STRÁNKY</u>
-prověřené zkušenostmi,	-zastaralost,
-stabilita,	-nekontrolovatelnost,
-aplikovatelnost,	-obecnost,
-nenáročnost,	-dlouhodobost,
-formální správnost,	-nekonkrétnost,
-zákonnost,	-nesystematičnost,
-formuláře pro písemnou dokumentaci,	-neznalost,
-rozdělení činností,	-rozsáhlost
-adaptabilita,	
-stálost,	
-vědeckost,	
-opakovatelnost	

<u>PŘÍLEŽITOSTI</u>	<u>HROZBY</u>
<p>-využití nových technologií v praxi,</p> <p>-využití nových pracovních sil,</p> <p>-využití spolupráce se zahraničím,</p> <p>-podpora spolupráce s fyzickými a právníckými osobami a s dalšími státními orgány,</p> <p>-sepsání stručné konkrétní metodiky pro jednotlivé trestné činy,</p> <p>-zmodernizování postupů pomocí moderních zařízení,</p> <p>-navýšení odbornosti příslušníků, podpora jejich specializací</p>	<p>-nedostatek financí,</p> <p>-nevzdělanost,</p> <p>-nedostatek personálu,</p> <p>-legislativní změna ovlivňující vyšetřování,</p> <p>-přípravenost a manipulace ze strany pachatelů,</p> <p>-nespolupracující ostatní orgány a fyzické a právnícké osoby,</p> <p>-velký jednorázový nárůst kriminality</p>

Silnou stránkou ve SWOT analýze je zejména fakt, že stávající metodika a taktika vyšetřování trestných činů je prověřena zkušenostmi, které jsou předávány mezi vyšetřovateli navzájem. Z těchto důvodů je metodika a taktika velmi stabilní. Aplikovatelností je myšleno, že všechny stávající metody a taktické úkony je možno použít, je to odzkoušeno, nenajde se žádná metoda či taktický úkon, který by byl jen teoretický a nedal se použít. Nenáročností je myšlena nenáročnost hlavně materiální, kdy stávající metodika není náročná na různé

materiální prostředky a technologie. Formální správnost znamená, že za léta používání stávající metodiky byl stanoven formální postup podporující důkaznost a zákonnost trestního řízení, myšleno je tím hlavně za jakých podmínek je možno provést taktické úkony, jaký je nutno sepsat protokol a jiná formální pravidla. Tato silná stránka se prolíná i s dalšími, jako jsou zákonnost a připravenost předepsaných formulářů pro správnou dokumentární podporu, kdy u nových způsobů a nové metodiky je třeba tyto formuláře předem vytvořit.

Při stávajícím postupu, který praktikují vyšetřovatelé, ať už je to metodika psaná, nebo postup předávaný ze zkušeností, jsou činnosti týkající se vyšetřování rozděleny mezi různé policejní články. Stopy zajišťují technici, vyhodnocování stop provádí Odbor kriminalisticko-technických expertiz (OKTE) nebo Kriminalistický ústav, svědky a podezřelé vyslychají vyšetřovatelé, šetření na místě provádí pracovník operativy, činnosti jsou rozděleny z časových i personálních důvodů, díky čemuž se zajistí i objektivnost policejního orgánu. Adaptabilita je výhodná zejména v tom, že stávající metodiku je možné aplikovat na různé trochu podobné trestné činy, podle jedné metodiky se dá postupovat u více trestných činů. Stávající postup vyšetřovatelů je předáván hlavně ze zkušeností, nedochází k jeho častým obměnám, je tedy stálý. Většina metodiky a taktiky sepsané v publikacích pochází z vysokých škol, kde je metodika zkoumána a vědecky sepsána. Většinu užívaných metod lze v trestním řízení opakovat, samozřejmě pokud se provede úkon kvalitně poprvé, opakování by nemělo být třeba.

Slabé stránky vyčleněné ve SWOT analýze jsou jasné. Většina metod a postupů je zastaralá a nezahrnuje moderní nové způsoby. Většina metod je časově náročná a jejich příprava, materiální a dokumentární zabezpečení prodlužují lhůty vyšetřování. V případě činnosti v praxi neexistuje kontrolní mechanismus, který by ohlídal lidskou chybu, tedy například, to zda nějaký úkon vyšetřovatel neopominul. Slabou stránkou obecnosti je myšleno, že stávající metodika je nekonkrétní, není stručná, je až moc rozsáhlá a v případě nutnosti rychlého použití

metodiky není možno se v ní systematicky orientovat. Tohoto se týká i další slabá stránka — nesystematicčnost. Jak už bylo řečeno, metodika je sepsána v publikacích a probírána na vysokých školách, jedná se o metodiku teoretickou, ne každý z vyšetřovatelů studuje bezpečnostní obor anebo se zájmem studuje knihy s metodikou. Většinu postupu se učí až v praxi od svých zkušenějších kolegů. Praktická moderní a stručná metodika pro nové policejní příslušníky neexistuje. Pokud u některých trestných činů existuje, příslušníci policie s ní nejsou řádně seznámeni a nemají ji k dispozici. Rozsáhlost a nekonkrétnost studijní metodiky a taktických úkonů v trestním řádě způsobuje pak jejich nevyužitelnost daným způsobem v praxi.

Příležitostí je v systému velice mnoho, analýza ukazuje zásadní, které je možné realizovat. Technologický postup jde kupředu velkou rychlostí, pokud bude policie v tomto pokroku držet krok, anebo bude napřed, budou výsledky jejich činnosti velice pozitivní. V dnešní informační společnosti se ale jako velký problém ukazuje neschopnost udržovat tento technologický postup, proto je toto pro organizaci policie velkou příležitostí a výzvou, na kterou je třeba se zaměřit, aby se úspěšnost a objasňenost navýšila. S první příležitostí souvisí i chytré využití nových pracovních sil. Tím je myšleno, že nábor policie by se měl zaměřovat i na vědecké kapacity ve svých oborech a ne pouze na rychlé naplňování prázdných míst bez ohledu na kvalitu pracovníků. Policie musí být schopna těmto pracovníkům nabídnout odpovídající podmínky. Technologický postup i vzdělané pracovníky je možno získat i mezinárodní spoluprací s bezpečnostními orgány jiných zemí, tedy příležitostí je spolupráce se zahraničím. Pokud bude probíhat plynulá výměna informací mezi státy, může díky tomu získat Policie ČR nové metody a technologie, pomoci může i členství v mezinárodních uskupeních. Dobrá mezinárodní spolupráce pak může urychlit celý systém vyšetřování včetně pátrání po pachatelích, kdy v dnešní době je skoro pravidlem, že se pachatelé přesouvají z území České republiky do zahraničí. Spolupráce musí být kvalitní i mezi dalšími orgány na území České republiky.

Kvalitní spolupráce je základem, ale v současné zákonné úpravě chybí prostředky, které by právníkou osobu spolupracovat donutili. Například, když je pro správce kamerového systému náročné zajistit kamerový záznam, který může sloužit k vyšetřování, správce raději popře funkčnost systému, aby nemusel zajištění provozovat, nebo kamerový záznam nezajistí ihned a dojde k jeho přemazání. Policie nemá zákonné oprávnění a prostředky jak donutit správce k vydání záznamu, přičemž může jít až o hlavní důkaz ve věci.

Zmodernizovat postupy znamená zjednodušení, elektronizaci a snížení administrativy. Všechny nové příslušníky je potřeba vzdělávat a dát jim možnost se sebevzdělávat. Není třeba se zaměřovat pouze na vysokoškoláky, ale i na kursy a školení týkající se přímého výkonu. Při tvorbě této práce bylo zjištěno, že konkrétní metodiky pro prověřování a vyšetřování jednotlivých trestných činů chybějí. Metodika a taktika je obsahem učebnic a pouhého teoretického vzdělání. Ne každý vyšetřovatel je s metodikou obeznámen, její znalostí disponují spíše studenti kriminalistických oborů. Na dnešní policisty jsou kladeny větší nároky, spočívající v tom, že se nemohou zabývat pouze jednou oblastí protiprávního jednání. Je nutné, aby znali postup ve všech oblastech. Zkušený vyšetřovatel se však s nějakou problematikou může setkat poprvé a při prvotních úkonech nemusí být k dispozici odborník na danou problematiku, který by vyšetřovateli navrhl správný postup. Z těchto důvodů musí být dosažitelná stručná metodika, ze které by vyšetřovatel postup rychle vyčetl.

Hrozby souvisejí s příležitostmi. Jsou to negativní očekávání obecného charakteru. Jedná s o možnost, že může nastat negativní událost. V kontextu bezpečnostní situace a stávající pozice Policie ČR, jsou v analýze vytyčené základní pravděpodobné hrozby. Nedostatkem financí trpí policie stále, stejně tak nedostatkem personálu. Hrozbou je myšlen nedostatek, který může vést k omezení činnosti a nezvládnutí základního úkolu ochrany občanů a majetku. Pokud klesne zájem o studium kriminalistických oborů, bude systém produkovat méně

odborníků na potřebnou problematiku. V případě malého zájmu o studium se sníží i nabídka v podobě zařízení poskytujících vzdělání v těchto oborech. Všechny tyto scénáře povedou ke snížení vzdělanosti a odbornosti příslušníků policie, což bude mít za následek snížení objasňenosti.

Většina typů hrozeb vyjmenovaných v analýze jsou události, které se v malé míře již dějí, hrozbou se ale stávají až při nárůstu do takové míry, která může ohrozit funkci policejního orgánu. Volební období trvá 4 roky, poté se vláda mění a s tím se mění i množství legislativy. Hrozbou tedy může být negativní změna legislativy směrem k policii, která může omezit její pravomoci a tím způsobit omezení činnosti. Velkou hrozbou je narůstající připravenost a manipulace s důkazy ze strany pachatelů, ke které může dojít hlavně spoluprací bývalých příslušníků s kriminálně aktivními jedinci. Pachatelé potom zanechávají stopy ke zmatení vyšetřovatelů a přesně předpovídají jejich úkony, což může vést i k falešným a podvrhnutým obviněním nevinných osob. Ve velké míře zveřejnění vyšetřovatelských postupů může mít za následek zborcení tradičních fungujících postupů, které vedou k objasnění. Pokud se negativně změní struktura společnosti jak vlivem politické změny nebo společenské, může to mít neblahý dopad na činnost policie. Pokud veřejnost ztratí respekt k policii ve velké míře a přestane poskytovat součinnost či neuposlechne výzvy, není policejní orgán dostatečně vybaven k jejich potrestání. Jedná se hlavně o spolupráci právnických a fyzických osob, která je při objasnění protiprávního jednání nezbytná. Trestní řád i zákon o policii udává různé pravomoci v případě těchto situací, ale pokud by se situace ve velké míře zhoršovala, došlo by k zahlcení policejního orgánu a nevymahatelnosti této spolupráce. Zahlčení se týká i poslední hrozba, a to velký jednorázový nárůst kriminality, kdy mohou chybět policejnímu orgánu prostředky na její potírání.

6. VÝSLEDKY

V roce 2009 bylo oznámeno bankovním ústavem podezření z trestného činu zpronevěry finančních prostředků jejich zaměstnancem. Zaměstnanec banky měl založit několik účtů s kontokorentními úvěry a prostředky z těchto účtů převést na svůj účet u stejné banky. Z podkladů banky vyplývalo, že dotyčný pachatel jako zaměstnanec banky založil 12 účtů v průběhu roku 2009 na různá jména s kontokorentem vždy ve výši 990 000,- Kč. Ručitelem byl vždy předešlý majitel účtu. Všichni majitelé účtů měli stejnou adresu. Tyto skutečnosti jako adresa a jména ručitelů byla bance nadmíru podezřelá. [23]

Jedná se o poměrně jednoduchý případ s větším množstvím důkazů. Pro vyšetřovatele, který se s typem těchto případů setká poprvé, ale může být množství podkladů i pochopení mechanismu protiprávního jednání složité.

V první řadě je nutné analyzovat písemné dokumenty, které zaslala banka. Oddělit ty potřebné od těch nepotřebných. Vyznačit, které a co deklarují. Dále je nutné ztotožnit osoby. Zjistit kdo je poškozený, tedy v tomto případě právnická osoba. Dále zjistit totožnost dotyčného zaměstnance. V tomhle případě ji může poskytnout sama banka. Lustrace všech zúčastněných osob. Dále se může policejní orgán pokusit ztotožnit osoby, jejichž jména jsou uvedena na účtech. Pokud se policejní orgán domnívá, že může mít banka nějaké další informace je dobré na základě § 8 z. č. 141/1961 Sb., trestního řádu, požádat banku o součinnost, která většinou představuje poskytnutí různých listinných důkazů.

Po zjištění těchto údajů je pak vhodné ustanovit si časovou osu. Na ose se vyznačí dny založení účtů a dny převedení finančních prostředků. Poté se vyznačí, zdali byl zaměstnanec v den založení účtu přítomen v práci. Zajistí se všechny podpisové vzory pro případnou grafologickou analýzu. U těchto typu případů jsou některé prvotní úkony, které běžně policejní orgán provádí, zcela vyloučené.

Mluvíme tu o ohledání místa činu a s tím spojené zajištění stop. V tomto případě se neprovádí ani fotodokumentace, neboť je neúčelná. Neprobíhá žádné pátrání, pokud je tedy pachatel kontaktní a přítomen. V dalším případě se může přistoupit k výslechům, a to po obstarání všech možných podkladů. Nejdříve vyslechneme nadřízeného podezřelého pracovníka a jeho spolupracovníky. Dále zajistíme podklady k osobě podezřelého, to znamená výpis z rejstříku trestů a evidenci přestupků, provedeme šetření v místě bydliště k jeho pověsti. Zajistíme vyčíslení škody, která byla způsobena.

Z uvedeného šetření vyplynulo, že celkem bylo na účty převedeno 10 772 372,- Kč, majitelé účtu neexistovali. Všichni existující majitelé měli bydliště stejné jako pracovník. Všechny zmíněné prostředky končily na účtu pracovníka. Analýzou jeho účtu bylo dále zjištěno několik výběrů a plateb kartou ve velkých částkách, v jednom případě přesahovala platba 5 milionů korun. Platby proběhly většinou v hernách a kasinech. Po vytěžení zaměstnanců kasin bylo potvrzeno, že jde o stálého zákazníka, který u nich prohrál už několik milionů korun. Výsledkem zaměření zaměstnanců banky bylo zjištěno, že uvedené kontokorenty měla schvalovat supervize do výše 100 000,- Kč. Chybou v programu banky bylo umožněno zaměstnanci schvalovat si i větší částky. Výsledkem bylo dále zjištěno, že se jednalo o výborného zaměstnance. ^[24]

Po stanovení verzí a jejich prověření se podezřelý vyslechne. V tomto případě potvrdil svou protiprávní činnost a k věci se doznal. Jako důvod svého jednání uvedl závislost na hraní. Po tomto zjištění následuje přiřazení znalců.

Tentokrát byli přizváni znalci z oboru psychologie a psychiatrie. Na základě těchto posudků byla diagnostikována porucha patologického hráčství, která způsobila, že se podezřelý nemohl ovládnout, rozhodovací schopnost ale byla zachována. Bylo navrženo ochranné psychiatrické léčení ústavní formou. Celé oznámení bylo zahájeno s podezřením na zpronevěru. Trestní stíhání bylo

zahájeno za trestný čin podvodu. Městský soud pak uznal obžalovaného vinným ze zločinu podvodu dle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) trestního zákoníku. Po odvolání obžalovaným Vrchní soud změnil klasifikaci a uvedl, že se jedná o trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 5 písm. a) trestního zákona, neboť chybí jednání, kterým by podezřelý uvedl někoho v omyl. ^[25]

Na daném příkladu lze vidět mnoho podob majetkové kriminality. Co zprvu vypadá a působí jako jednání mající znaky podvodu, skončí klasifikováno jako krádež. Pokud by byla věc zprvu klasifikována správně, postup kriminalistů by se nezměnil. Při prověřování a vyšetřování je nutné posuzovat jednání a skutečnosti. Podle těchto skutečností pak použít metodiku nebo postup nejlepší a nejbližší typu jednání nehledě na kvalifikaci skutku. Pokud by byl na začátku skutek kvalifikován jako krádež, kriminalisté by používali úkony a postupy, které jsou charakteristické spíše pro podvod. Po uvedeném příkladu si můžeme stanovit základní kroky, jak postupovat při prověřování a vyšetřování podvodu.

Sepíše se záznam o zahájení trestního řízení, žádosti o součinnost, zajištění důležitých podkladů, analýza dokumentů, vyčíslení škody, poučení poškozených, vytyčení verzí, lustrace, ztotožnění osob, výslechy svědků, zajištění finančních prostředků, výpisy z účtů, šetření v předmětných firmách, odborná vyjádření a znalecké posudky z oboru grafologie, vydání a odnětí věci, prohlídky, zadržení a otevření zásilek, zadržení finančních prostředků, odposlechy, prověření a vyloučení vyšetřovacích verzí, výpisy z účtů a součinnost bank, šetření k IP adresám a dalším elektronickým kontaktům (konzultace s oddělením analytiky), zajištění e-mailových správ, zahájení trestního stíhání, rekognice, ustanovení obhájce, fyziodetekční vyšetření, poučení, výslech podezřelého, přibrání znalců ke stanovení psychického stavu podezřelého, výslechy znalců, podklady ke zjištění majetkových poměrů podezřelého, jeho trestní minulosti a osobních poměrů, zajištění nástrojů a výnosů z trestné činnosti, prostudování spisu podezřelým, vyrozumění poškozeného.

Roku 2017 odcizil neznámý pachatel v prostoru autobusového nádraží, v době mezi 10:10 až 10:35 hod., volně položenou cestovní tašku s kosmetikou, doklady, hotovostí a elektronikou, kterou zde odložila poškozená při nákupu jízdenky. Neznámý pachatel se tedy dopustil trestného činu krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a) z.č. 40/2009 Sb., trestního zákona. Poškozená měla v příručním zavazadle cenné věci a celkově odhadla, že jí byla způsobena škoda ve výši 150. 000,- Kč na odcizení. Z toho důvodu policejní orgán věc prověřoval i jako trestný čin krádeže dle § 205 odst. 3 z. č. 40/2009 Sb., trestního zákona. Tentýž den později večer našel předmětnou tašku nálezce, který ji odevzdal na policii. Samozřejmě se v předmětné tašce nacházela pouhá třetina věci. Nalezené věci byly předány majitelce. Ve věci byl zajištěn kamerový záznam z prostoru autobusového nádraží, neznámý pachatel byl identifikován a jeho podobizna byla rozeslána všem útvarům na území hlavního města Prahy.

Ve věci bylo mimo jiné provedeno: Záznam o zahájení úkonů trestního řízení, šetření, lustrace, poučení poškozené, přibrání tlumočnicka (poškozená byla cizinka), přijetí a vydání nálezů, úřední záznam o podaném vysvětlení — poškozená, zajištění kamerových záznamů, vyhodnocení, fotodokumentace, rozeslání fotografie podezřelého. Po šetření policejním orgánem byla věc po měsíci odložena, neboť se osobu nepodařilo žádným způsobem ztotožnit. Věc byla odložena dne 9. dubna 2017. Týden nato došlo v prostoru tohoto autobusového nádraží k dalšímu protiprávnímu jednání, kdy neznámý pachatel poškozené odcizil kabelku, kterou měla v ruce, a poté se vydal na útěk. Při útěku se ho pokusil zadržet náhodný svědek, přičemž pachatel kabelku zahodil a utekl bez ní. Poškozená získala své věci zpět bez poškození, přesto na místo zavolali PČR. Policejní orgán zahájil úkony trestního řízení ve věci prověřování trestného činu krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), d) z. č. 40/2009 Sb., trestního zákona. Poškozenou byla odhadnuta cena odcizených věcí na 10. 000,- Kč.

V druhém případě se na místo události dostavila stálá výjezdová skupina SKPV a základní útvar, tedy místní oddělení. Na místě byla provedena fotodokumentace a bylo provedeno ohledání místa činu, přičemž byla zajištěna jedna stopa, a to na kabelce, kterou se pachatel pokusil odcizit. Jednalo se o stopu biologickou. Poškozená byla vyslechnuta a poučena. Ve věci bylo opět provedeno šetření a zajištěny kamery na místě činu. Po vyhodnocení kamerového byla zajištěna fotografie podezřelého, která byla opět rozeslána v rámci spolupráce všem útvarům na území hl. m. Prahy. Na základě této spolupráce se nikdo neozval. Obě věci byly vedeny na stejném oddělení, jinými policisty a s časovým odstupem. Následně bylo zpracovatelem druhého případu přistoupeno ke spolupráci s hromadnými sdělovacími prostředky. Fotografie podezřelého byla zveřejněna s žádostí o ztotožnění na internetu a v televizi.

Zpracovatel prvního případu v neznámém pachateli poznal svého neznámého pachatele a oba skutky byly sloučeny pod jedno prověřování. Přestože byl první skutek odložen, jeho prověřování bylo obnoveno. I přes medializaci případu se stále policistům nepodařilo získat konkrétní poznatek k totožnosti podezřelého. Fotografie i kamerový záznam byly ve vysoké kvalitě. Záznam byl barevný a pachatel byl snadno rozpoznatelný. Vyhodnocení biologické stopy také nikam nevedlo. Ve věci bylo vyžádáno odborné vyjádření z oboru ekonomika, ceny a odhady, ke stanovení výše dané škody. Škoda nakonec dosáhla celkově výše 150. 000,- Kč. Poškozená z prvního případu pachatele neviděla. Ve druhém případě si poškozená pachatele pamatovala dobře a podle jejího tvrzení by ho v případě nutnosti poznala a mohla identifikovat. Policisté prověřili možné recidivisty tohoto protiprávního jednání, jestli by nějaký nemohl podobou odpovídat. V prostoru autobusového nádraží, kde došlo k událostem, byly navýšeny policejní hlídky. Fotografie podezřelého byla opakovaně vysílána. Podle popisu svědkyně z druhého případu a dle záznamu se mohlo jednat o cizince, a proto se policejnímu orgánu nedařilo pachatele ztotožnit.

Ve chvíli, kdy už policejní orgán vyčerpал všechny možnosti ztotožnění pachatele, se pachatel dostavil sám na policejní oddělení s vysvětlením, že se poznal ve sdělovacích prostředcích a rád by se ke skutkům doznal. Jednalo se skutečně o neznámého pachatele. Odpovídala jak podoba z kamerových záznamů, tak i pachatel vypověděl detaily, které mohl znát jen on a policejní orgán. Pachateli bylo sděleno podezření pro trestný čin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), d), odst. 3 z. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Věc byla vedena v zkráceném přípravném řízení. Pachatel spolupracoval s policejním orgánem na zajištění odcizených věcí. Poskytl informace o tom, kde je prodal a komu.

Na uvedeném příkladu vidíme, jaké úkony byly provedeny. Při obdobné majetkové činnosti lze provést výše uvedené úkony a také spousta dalších. Úkony při protiprávním jednání mající znaky krádeže: záznam o zahájení úkonů, výslechy, poučení, přibrání tlumočnicka, ohledání místa činu, fotodokumentace, náčrtek, šetření stálé výjezdové skupiny na místě činu, zajištění kamerových záznamů, vytěžení kamerových záznamů, žádosti o ztotožnění neznámého pachatelem, žádosti o zveřejnění podoby neznámého pachatele v médiích (přes oddělení tisku a prevence), odborné vyjádření ke stanovení výše škody, zajištění věcí, usnesení o vrácení věci, sdělení podezření, výslech podezřelého, podklady k osobě podezřelého, fotodokumentace videozáznamu a fotografií pachatele, rekognice, zajištění a vyhodnocení stop (nejčastěji daktyloskopické a DNA), spolupráce s Útvarem zvláštních činností k pátrání po odcizených mobilních telefonech, šetření v bazarech a zastavárnách, zdali někdo nenabízel odcizené zboží, domovní prohlídky, osobní prohlídky, zadržení pachatele při činu, pátrání dle popisu v okolí místa události (pátrání po horké stopě), zajištění oděvů a věcí na místě činu. Ve snaze o ztotožnění pachatele lze využít spolupráce s Městskou policií, vězeňskou službou, probační a mediační službou, neziskovými organizacemi.

V Praze je velký výskyt kapesních krádeží. U tohoto druhu majetkových trestných činů je značný problém s objasněností. Přes pokrytí kamerových záznamů v hlavním městě jsou kapsáři natolik zkušení, že jejich činnost není na kamerách zachycena. Rozsáhlost této problematiky zapříčiňují sami poškození, kteří nejsou ostražití ke svému majetku. Pachatelé pak většinou využijí příležitosti, kdy má někdo otevřenou kabelku či batoh a pouze sáhnou pro cenné věci. Většinou se jedná o sériovou činnost a pachatelé se této činnosti dopouštějí stále. Jde o činnost organizovanou. V rámci příslušnosti spadá prověřování pod místní nebo obvodní oddělení, tedy pod základní útvary. V Praze je situace o to horší, že velikost území spadající pod jednotlivá místní oddělení je malá. Tím je myšleno, že pachatel provede jednu krádež a o ulici dál druhou. Prověřování první krádeže spadá pod jedno oddělení a druhá krádež zas pod jiné oddělení. Samozřejmě pokud se v průběhu šetření podaří zjistit, že se jedná o jednoho pachatele, prověřování se sloučí tam, kde byl sepsán prvotní záznam o zahájení trestných úkonů. V závalu kapesních krádeží denně však to, že se jedná o stejného pachatele, může policejnímu orgánu ujít. Problém je rozlišit v množství nápadu trestné činnosti také falešná oznámení. V mnoha oznámeních o údajných krádežích se skrývá ztráta dokladů a neochota oznamovatelů tuto ztrátu přiznat či zaplatit správní poplatek za ztrátu dokladů. Policejní orgán nemůže prokázat, že oznámení je smyšlené a věc prověřuje jako protiprávní jednání.

V rámci SKPV existují specializované skupiny na toto protiprávní jednání. Úkolem těchto skupin je ale terénní činnost, tedy zadržování těchto pachatelů přímo při činu. Těchto skupin je málo a na velké množství této protiprávní kriminality nestačí. Tato majetková trestná činnost je bagatelizována a tresty za ni nejsou odpovídající. Vhodným způsobem by bylo zaměřit se na toto protiprávní jednání analyticky. Vytvořit informační systém, kde by se kapesní krádeže zaznamenávaly s popisem provedení a s informacemi o pachateli. Dále by zde byl uveden popis nebo fotografie podezřelého a odcizené věci. V mnoha případech jsou pachateli cizinci, kteří cestují po celé Evropě a zaměřují se na velká města.

Z tohoto důvodu je nutné zlepšit spolupráci mezi státy. Pachatelku máme na fotografii a na našem území ji nikdo nezná, ale například v Německu se již může jednat o známou „firmu“. Ve většině případů pachatelé této protiprávní činnosti nenastupují výkon trestu, a proto se po odsouzení přesunují na jiné území. V případě mezistátního informačního systému by byla spolupráce snazší. Jinak je možnost realizovat žádost o ztotožnění formou mezinárodní spolupráce nebo přes kontaktní místa, která slouží ke spolupráci s pohraničními sousedy. V případě ztotožnění podezřelého je pak třeba pamatovat na to, že se činnosti dopouští opakovaně, proto realizace ve zkráceném přípravném řízení nemusí být optimální, neboť je dobré prověřit, zda se podezřelý nedopustil více skutků, které již byly odloženy. Metodika na moderní postup u takto se rozvíjející majetkové kriminality schází a policie má v tomto směru co zlepšovat. Základem zlepšení objasňování pro majetkovou trestnou činnost je použití nových moderních technologií (vytvoření informačního systému, zrychlení kanálů mezinárodní spolupráce, využití analytiky). Je třeba stanovit, jakým způsobem budou oznámení přijímána, například oznamovatel musí učinit oznámení okamžitě, ne 5 dní po události, pokud tak učiní se zpožděním, nejsou důkazy pro protiprávní jednání a jedná se o ztrátu, zaměřit se na tvorbu zaměřených skupin i z hlediska slučování spisů nad rámec obvodu a kraje. V případě zadržení podezřelého prověřovat jeho pohyb a místa působiště, se zaměřením na spáchané krádeže v tomto okolí.

Co se týče ostatní běžné majetkové trestné činnosti, jako jsou vloupání do bytových a nebytových prostor, majetková trestná činnost související s motorovými vozidly atd., lze postup prověřování a vyšetřování také vylepšit. Změna systému zajišťování stop by měla pozitivní dopad. Stop je zajišťováno poměrně málo a v jejich zajištění se spoléhá pouze na techniky. Při vyškolení všech příslušníků k zajišťování stop by se postup urychlil a zajištěných stop by bylo více. Zřízením více pracovišť odboru kriminalistické techniky a expertíz by se zas urychlilo vyhodnocení těchto stop.

V sobotu roku 2010, bylo oznámeno pohřešování Tomáše T. Pohřešovaný měl, odjet do areálu rodinné firmy a odtud se už nevrátit. Mobilní telefon má vypnutý. Areál byl hlavně odstavná plocha pro kamiony. Poškozený zde měl kancelář ve formě mobilní buňky. Rodinní příbuzní odjeli do areálu firmy, kde našli vozidlo poškozeného. V pozdních hodinách pak provedli obhlídku místa a ničeho si nevšimli. Poškozený se s tím, že jede přímo do areálu, svěřil i svému bratrovi a matce. Pátrání organizovalo obvodní oddělení. Po vytěžení matky vyšlo najevo, že poškozený měl u sebe tašku s vyšším obsahem finanční hotovosti, celkem 200 000,- Kč. Jednalo se o finance na vyplacení řidičů a na nákup benzínu. Poškozený se měl ve firmě sejít i s bývalým zaměstnancem, kterému měl doplatit mzdu. Den po oznámení pohřešování jeli příbuzní opět do sídla firmy, kde přede dveřmi našli igelitovou tašku, ve které se nacházely záclonky z okna jednoho z kamionů. Po tomto zjištění byla na místo vyslána výjezdová skupina SKPV. Celé místo bylo pečlivě ohledáno. ^[26]

Pokud existuje podezření, že mohlo dojít k závažnému zločinu, věc by si ihned měla převzít krajská výjezdová skupina. Ve výše uvedeném případě to takto nebylo. Na místě byl pouze územní odbor, v Praze je to obvodní stálá výjezdová skupina, spadající pod jednotlivá obvodní ředitelství. Ohledání místa činu by mělo být provedeno řádně, aby nebylo zapotřebí ohledání opakovat či doplňovat. Stopy podléhají době životnosti.

V případě prvního ohledání byly zajištěny stopy krve ze záclonek, knoflík ze šatů poškozeného, které měl v den zmizení na sobě, a součástky z mobilu poškozeného. Dále bylo nalezeno pouzdro na mobilní telefon poškozeného, ze kterého byla odebrána pachová stopa. V tomto prvotním šetření byl stručně vytěžen i bývalý zaměstnanec, se kterým se měl poškozený sejít, a jeho žena, u které se měl v době zmizení poškozeného nacházet. Zaměstnanec uvedl, že na místě byl, ale všude byla tma a nikdo neodpovídal, tak odjel za ženou. Následně si věc převzal odbor obecné kriminality krajského ředitelství. Ten se rozhodl provést

dodatečné ohledání místa činu. Při opakování byla provedena detekce, která našla větší množství krevních stop po celé kanceláři. Nalezené stopy svědčily o tom, že zde došlo k násilnému činu a pachatel poté kancelář řádně uklidil. Ze záclonek byla dodatečně sejmuta pachová stopa. ^[27] Vyšetřovatelé stanovili několik vyšetřovacích verzí. Prověřili místo činu. Vyslechli obyvatele okolních domů, zdali nezaslechli podezřelé zvuky, například výstřel. Prověřeny byly aktivní mobilní telefony v místě události. Žádného svědka se ztotožnit nepodařilo. Kamerové systémy se nenacházely ani v místě události, ani v okolí. Šetření bylo provedeno mezi rodinnými příslušníky, byly zajištěny podklady k osobním poměrům poškozeného. Z prověřených skutečností se stále objevovalo jedno jméno, a to jméno bývalého zaměstnance. Prověřeny byly všechny verze, ale všechny byly negativní. Jediné pozitivní informace vyplývaly na povrch prověřováním bývalého zaměstnance.

Bylo zjištěno, že bývalý zaměstnanec má již záznam v rejstříku, a to z trestného činu vydírání. Při trestním řízení s policejním orgánem nespolupracoval a k vydírání se nedoznal. Při šetření k jeho osobě vyšlo na povrch, že je závislý na hracích automatech. Dokonce prodal vlastní byt a novému majiteli platil nájem, přičemž všechno toto před manželkou zatajil. Osoba měla též dobrý vztah ke zbraním. ^[28]

Všechny dostupné poznatky o jeho osobě byly zjištěny vytěžováním blízkých osob, bývalých kolegů a rodinných příslušníků. Důležité byly otázky směřující ke zjištění chování podezřelého, jestli se změnilo v období po zmizení poškozeného. Podle zajištěných stop v kanceláři, které svědčily o ztrátě krve poškozené, se nepředpokládalo, že by mohl být poškozený naživu.

Byla provedena prohlídka vozidla podezřelého, kde byly zajištěny pachové stopy. Prostor vozidla nesl známky nedávného úklidu. Oděv podezřelého, hlavně zimní bunda, byl čerstvě vypraný. Podezřelému byly provedeny stěry z poza nehtů. Dále byl podrobně vyslechnut, za přítomnosti obhájce. Podezřelý uvedl detaily jako, že když na místě hledal poškozeného, zakopl o něco a rukou odhrnul igelitový pytel, dále uvedl, že jeho mobil nefungoval. Poté odjel na svou zahradu, kde mu soused půjčil nabíječku. [29]

Podezřelý při výslechu zmiňoval detaily, a bylo až s podivem, že si tyto detaily vybavuje. Následně sám od sebe vysvětloval existenci svých stop na místě události, přestože na to nebyl dotazován. Podezřelý věděl bez přičinění policejních orgánů, jaké mohlo vyšetřování přinést stopy. Takovýto výslech většinou může trvat několik hodin a jedná se minimálně o desítku sepsaných stránek všech podrobností. V této fázi zatím není moudré argumentovat s vyslychajícím a vyvracet jeho tvrzení.

Opětovným vytěžováním svědků bylo zjištěno, že poškozený si vždy, když vyplácel mzdu, nechával podepsat daňový doklad. V den svého zmizení vyplácel mzdu jednomu řidiči a následně měl vyplácet mzdu i podezřelému. Řidič uvedl, že poškozenému podepisoval doklad s datem toho dne. Podezřelý ovšem tvrdil, že se s poškozeným vůbec nesešel. Vyšetřovatelé se opět zaměřili na místo činu, při kterém byly na místě zajištěny různé listiny. Při bližším zkoumání byl nalezen doklad podepsaný podezřelým s datem, který je shodný s datem zmizení poškozeného. Jednalo se tedy o nepřímý důkaz, že ke schůzce mezi podezřelým a poškozeným došlo. Po nějaké době bylo již místo činu vyklizeno a předáno rodině. Když rodina poškozeného rozebírala nábytek, byly nalezeny dvě nábojnice. Z nábojnic byly také sejmuty pachové stopy. O něco později byla nalezena horní končetina poškozeného, která vyplavala z nádrže vodní elektrárny. Bylo to v prostoru, kde podezřelý dříve vykonával myslivost. Všechny odebrané pachové stopy se shodovaly s podezřelým, a proto vyšetřovatelé přistoupili k domovní

prohlídce. Při té byla nalezena vražedná zbraň. Pachové stopy poškozeného byly zajištěny na dece podezřelého. Následně byl pachatel zadržen. Podezřelý odmítl vypovídat. K věci se vyjádřil až před soudem, kde si vzpomněl, že se země zvedl mobil poškozené a poté jej opět zahodil. Další pachové stopy už nevysvětlil. Podezřelý byl odsouzen k 13 letům, po odvolání byl jeho trest navýšen na 15 let. ^[30]

Výčet úkonů, které by měl policejní orgán provést, je velký. U takto závažné kriminality je taktický postup, kdy se který úkon provede, jeden z nejdůležitějších. Důležité je tedy pořadí úkonů, které vede k úspěšnému objasnění. Není dobré nic uspěchat a ani nic opomenout. Není zde prostor na procesní chyby, které by mohly ohrozit věrohodnost důkazů a trestního řízení. Policejní orgán musí dodržovat všechny zákonné postupy. Prvotním úkonem, který má zásadní význam, je ohledání místa činu ve smyslu § 113 trestního řádu. Ohledání musí být provedeno prvotřídně. Už při ohledání musí být vzaty v podstatu všechny možné scénáře, které mohly nastat. Při ohledání se tak nezaměřujeme na jednu možnost, ale na veškeré možné. Hledají se a zajišťují stopy, které vylučují jednotlivé verze, a také stopy, které verze potvrzují. Technici vyškolení k zajišťování stop z odboru kriminalistické techniky a expertiz tráví na místě činu třeba i desítky hodin a snaží se zajistit potřebné množství a typy stop. Zajišťují se všechny možné stopy: biologické, daktyloskopické, pachové, mikro, chemické, mechanoskopické, trasologické, balistické, věcné. Většina přímých důkazů spojující pachatele s místem činu je nalezena při ohledání, pokud je tam pachatel zanechal. V případě nutnosti je vhodné přizvat k ohledání znalce a odborníky z Kriminalistického ústavu. Na místo je určitě přizván soudní lékař. Ohledání se zaznamenává na videozáznam, který komentuje vyšetřovatel. Do protokolu o ohledání zaznamenáváme a popisujeme místo události, přístupové cesty, možnosti přístupu, poškození zámků a dveří, polohu těla, oděv, zranění, posmrtné změny, zajištěné stopy, ohledání okolí místa činu, pátrání po vražedné zbrani, obsahy košů a popelnic v okolí, vyznačení skutečností svědčících o jiném než běžném stavu, například rozházené skříně, zajištění mobilů, počítačů a jiné výpočetní techniky,

dále také třeba zajistit všechny cennosti. Po ohledání následuje šetření v okolí místa činu. Policejní orgán se snaží vytěžit všechny možné svědky události. Obyvatelé bydlící v okolí jsou dotazováni na detaily, jako je světlo nebo záclony v místě události. Zkoumají se osobní poměry poškozeného, prověřují se podezřelé osoby, kriminalisté hledají motiv, stanovují způsob spáchání a snaží se přijít na to, co se odehrálo v posledních hodinách poškozeného. Prověřují se také osobní poměry poškozeného, jeho finanční a zdravotní stav. Samozřejmostí jsou údaje o telekomunikačním provozu a odposlechy podezřelých. Podle policejní statistiky je většina vražd páchána nožem, což svědčí o osobním přístupu. Toto nám říká, že častým motivem jsou osobní či jiné neshody. Poté následuje finanční prospěch.

Pozitivním prvkem při objasňování násilné kriminality je rozsah oprávnění, které policejní orgán má. Dalším pozitivním prvkem je technologický postup, kdy se zejména podle telekomunikačních záznamů podaří dohledat pachatele a skutečnost, že se více rozmáhají kamerové záznamy. Negativní vliv na vyšetřování této závažné trestné činnosti má stoupající informovanost pachatelů. Nastat ale může i opačný jev, kdy snahou o zakrytí trestného činu se pachatel sám prozradí, například podezřelým vypnutím mobilu před příjezdem na místo události. Policejnímu orgánu při prověřování pomáhají kamerové systémy v různých podobách. Jedná se o kamery na místě činu, kamery v prostředcích hromadné dopravy, průjezdové kamery zaznamenávající pohyb vozidel. V práci kriminalistům také pomáhají různé sbírky stop a vědní obory, zejména DNA, pachové stopy, balistické stopy. Všechny tyto možnosti a spousta dalších má policejní orgán k dispozici, množství a různorodost úkonů pak klade velké požadavky na vyšetřovatele, který musí obstarat zařízení těchto úkonů a na jejich provedení dohlédnout. Vyšetřovatel také musí porozumět znaleckým posudkům, které jsou nezbytnou součástí dokazování. Chybně se stává, že se policejní orgán se znaleckým posudkem ztotožní, i když zcela zjevně není správný. Správný postup je v takovém případě přizvat znalce jiného a provést výslechy znalců. Vyjádření znalců je důležité zejména ke vztahu správné kvalifikace u trestných činů ublížení

na zdraví a těžké ublížení na zdraví. U vyšetřování těchto trestných činů se nemusí jednat vždy o viditelné poranění, například posttraumatická stresová porucha může být také dlouhodobým následkem, který je schopný naplnit skutkovou podstatu trestného činu těžkého ublížení na zdraví. Podstatou je rozsáhlost. Důležitým upozorněním na závěr je fakt, že násilnou trestnou činností není dobré podceňovat a v případech, kdy je jakákoli možnost, že mohlo dojít k zvlášť závažnému zločinu, je třeba volit stejný přístup jako u potvrzených případů, aby nedocházelo k neobjevení protiprávního jednání, nebo k laxnímu prvotnímu postupu, který může mít za následek nedopadení pachatele.

V průběhu prosince 2014 došlo na území hlavního města Prahy k několika případům napadení žen. Prvotní bylo oznámení na linku 158, oznámení ženy, že byla znásilněna neznámým mužem. Pachatel podle její výpovědi ženu sledoval už od autobusové zastávky, kdy následně ženu chytil do kravaty a požadoval peníze. Když žena řekla, že nemá, praštil ji do obličeje, poté ji odtáhl do nedalekého lesíka, kde ji donutil k orálnímu sexu, poté na ní vykonal vaginální a anální pohlavní styk. Celá událost trvala hodinu, pak muž odešel. Poškozená poskytla policejnímu orgánu celkem dobrý popis muže. Ve věci byl sestaven identikit podezřelého. O 4 dny později bylo oznámeno další napadení, a to v blízkosti prvního místa. O den poté další. V obou případech ale pachatel nedosáhl svého, neboť byl vyrušen svědky. Ve všech případech bylo provedeno: ohledání míst činů a zajištění stop, bukalní stěr, stěr z genitálií, zajištění zeminy, kde měl pachatel močit (pouze u prvního případu), lékařské vyšetření všech napadených, identikit, vytěžení svědků, pachové a biologické stopy, zajištění kamerových záznamů z ulic, okolních území, z blízkých kasin a restaurací. Ve věci byla realizována rozsáhlá policejní akce po okolních ubytovnách, neboť podle svědkyň hovořil podezřelý s ruským či ukrajinským přízvukem. Při probíhající akci zadržela policejní hlídka v blízkosti místa působení pachatele muže, který se snažil poškozenou za ruku odtáhnout z autobusové zastávky. Muž odpovídal podobě identikitu. Muž byl zadržen a bylo stanoveno, že druhý den bude

provedena rekognice s poškozenými. V tak krátkém časovém úseku se podařilo sehnat pouze jednu poškozenou, tu první. ^[31]

V první části práce byla rekognice představena v rámci kriminalistické taktiky. Samozřejmě v tomto případě se jednalo o rekognici in natura. Pravidlem rekognice je přítomnost dalších nejméně tří osob podobného typu a vzhledu. Podmínkou je účast soudce a nezúčastněné osoby. Osoby podobné podezřelému se mnohdy hledají v rámci různých útvarů policie napříč všemi kraji. U našeho případu na toto zjevně nebyl dostatek času a typově se mělo jednat o cizince ruské či ukrajinské národnosti, proto musel policejní orgán ostatní osoby sehnat jiným způsobem.

Při rozsáhlé kontrole ubytoven byl kontrolován muž, který podobou velmi odpovídal popisu poškozených. Muž dobrovolně souhlasil, že se zúčastní rekognice s podezřelým zadrženým. Při rekognici poškozená označila za pachatele právě tohoto muže a ne muže, který byl zadržen policejní hlídkou. Zadržený byl okamžitě propuštěn a řešen ve správním řízení. Nynější podezřelý uvedl, že v době spáchání byl se svou přítelkyní, která to potvrdila. Toto bylo vyvráceno výpisem z jeho telekomunikačního provozu. Podezřelému bylo odebráno DNA a zasláno ke srovnání se vzorky na místě činu. Byla zjištěna shoda. Při rekognici další dvě poškozené označili tohoto podezřelého. Shodovaly se i pachové stopy. Podezřelý se pod tíhou důkazů doznal. Při zkoumání byla u podezřelého diagnostikována patologická sexuální agrese. Podezřelý byl odsouzen trestu odnětí svobody k 7,5 roku nepodmíněně. ^[32]

V případě tohoto druhu trestné činnosti je vyžadována velká energie od poškozené. Poškozená se sama musí rozhodnout věc nahlásit. Poškozená se musí podrobit lékařskému vyšetření, aby mohly být zajištěny přímé důkazy. Toto vyšetření je pro oběti velmi traumatizující. Poškozená podrobně popisuje sled a události, opakovaně se k tomu musí vracet.

V případě rekognice se poškozená znovu shledává s pachatelem. Po tak traumatizujícím zážitku následuje proces činností, který ji nenechává na událost zapomenout. Od prvních úkonů je třeba spolupracovat s psychologickými odborníky a oběť nepřetěžovat. K mnohým chybám dochází hlavně při prvotním oznámení. Oběť volá na linku 158, nebo přijde na nejbližší oddělení. Většina příslušníků přijímající prvotní oznámení není proškolená ani nijak psychologicky vzdělána a jejich kontakt s obětí pak je přehnaně formální a v nejhorších případech až nedůvěřivý a zpochybňující. Častým jevem je pak případ, kdy oběť přijde nahlásit například krádež, hlavně kvůli odcizeným dokladům, přičemž před odcizením došlo ke znásilnění, o čemž se sama oběť policejnímu orgánu nezmíní, pokud ji odradí jeho odmítavý přístup. Tento typ protiprávního jednání naplňuje statistiky latentní kriminality hlavně u případů, kdy dojde ke znásilnění například mezi manžely. Systém následného objasňování a délka trestů působí na oběti spíše negativně, než aby je motivovaly k podání oznámení.

Při bližším zkoumání činnosti oddělení SKPV, které se zabývají mravnostní kriminalitou, předmětně hlavně prověřováním a vyšetřováním trestného činu pohlavního zneužití dle § 187 trestního zákona, byly zjištěny následující poznatky.

Nejčastěji se jedná o řešení případů, kdy jsou buď oba aktéři soulože nezletilí či jeden z nich je mladistvý a druhý nezletilý. Velmi často mají partnerský vztah, který postoupí do fyzické roviny. Orgány činné v trestním řízení prověřují pouze zlomek těchto případů. Většina této kriminality je latentní, tedy skrytá. K odhalení dochází z příčin, jako je oznámení ze žárlivosti, nebo oznámení na základě povinnosti zdravotních pracovníků. Například na základě gynekologického vyšetření, nebo zjištění pracovníků sociálně právní ochrany dětí. Častá je i provázanost případů, kdy k odhalení dojde šetřením jiného trestného činu. Například trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií dle § 192.

V případě, že se jedná o závažnou formu pohlavního zneužití, tedy zneužití nezletilého ze strany dospělého, je třeba klást důraz na zjištění a zadokumentování fyzické a psychické zralosti poškozeného a věkový rozdíl mezi pachatelem a poškozeným. Pokud se jedná například o vztah 18 letého se 14 letou, která vypadá a působí starší, nemusí se nutně jednat o pohlavní zneužití. Pokud se neprokáže, že prověřovaný o skutečném věku poškozené věděl. V případech, kdy jde zcela jasně o pohlavní zneužití dítěte dospělým, se často přibírá znalec. Zkoumá se, zda pachatel trpí nějakou sexuální deviací. Pro znalce je důležité k jaké formě zneužití došlo a k jakým praktikám. Pachatel si své oběti může hledat virtuální cestou, nebo se může jednat o osoby blízké.

Při vyšetřování a prověřování je třeba klást důraz na taktiku výslechu jak poškozeného tak podezřelého. Taktika se zohledňuje podle věku. Použít se může speciální výslechová místnost. Vyslýchají se osoby blízké a kamarádi. Při výslechu je třeba získat co nejvíce detailů. Je třeba brát v potaz všechny vyšetřovací verze i možnost smyšleného obvinění. Podezřelý se vyslýchá ke konci šetření. Samozřejmostí je vyžádání zpráv specializovaných pracovišť jako OSPOD (orgán sociálně právní ochrany dětí). Provádí se šetření ve školách, v místě bydliště, vyžadují se zprávy od pediatra či jiného lékaře.

Ve věci je dobré připomenout si pár mýtů, kterým je třeba se vyhýbat:

- pachatelé znásilnění jsou psychicky nemocní muži, ve většině případů se jedná o pachatele, kteří jsou v sexuální normě, méně než 5 procent je diagnostikováno jako psychotici,

- ženy, které byly znásilněny si o to říkají a znásilňovány jsou jenom ženy: oboje tvrzení se zcela nezakládají na pravě. ^[33]

7. DISKUZE

Většina vědeckých prací zabývajících se podobným tématem, tedy kriminalistickou metodikou a taktikou, se zaměřuje na jednotlivé konkrétní typy trestných činů. Oblíbená je metodika vyšetřování vražd. Ať se to zdá jakkoli morbidní, je toto téma oblíbené. Zpracováno například v diplomové práci Petry Dostálové: *Metodika vyšetřování trestného činu vraždy*, 2011/2012, Katedra trestního práva, Právnická fakulta Masarykovo univerzity. Ve své práci se soustředí spíše na teorii a vědu než na praxi. Praktická činnost vyšetřovatelů se pak může od té psané metodiky velmi lišit. Toto může vést ke zkreslujícím představám o činnosti policejních orgánů. Většina prací nám popisuje, jaké jsou typické vyšetřovací situace, verze, počáteční úkony, ale o praktické činnosti vyšetřovatelů nám to neříká nic. Mnozí autoři zahrnují práci teorií práva a vývojem skutkové podstaty trestných činů. Jako například v práci Kateřiny Vetýškové: *Metodika vyšetřování násilných trestných činů*, 2013, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Na vývoj a právní otázky se tato diplomová práce nesoustředí, cílem bylo nastínit skutečný praktický postup policejních orgánů. Samozřejmě právní otázky jsou v práci zmíněné, hlavně ke vztahu k taktickým úkonům, jako je rekognice, rekonstrukce a další. Jedná se tedy o právní aspekty související s vyšetřováním a zajišťováním důkazů. Správná kvalifikace je důležitá a v práci to bylo nastíněno. Zmínit zákonný postup zajišťování důkazů je nezbytné, neboť činnost policejního orgánu určuje výsledek šetření, a pokud postupuje špatně a ne v souladu se zákonem, ohrožuje to usvědčení pachatele.

Jeli konkrétní důkaz, vyhledán, opatřen, získán v rozporu s trestním řádem, který toto upravuje, podle rozsahu porušení to může mít za následek neúčinnost důkazu. Není přesně upraveno v případě, jakého porušení bude důkaz neúčinný. Jediné pravidlo upravuje trestní řád v případě, že je důkaz získán donucením nebo hrozbou. V tomto případě se použití důkazů zakazuje. Pokud se tedy nejedná o donucení povolené zákonem. ^[34]

V další vědecké práci tématem podobné té naší je rozebrána problematika vražd. Jedná se o práci Anny Dolejské z právnické fakulty UK z roku 2010. Práce je na téma Metodika vyšetřování vražd. Jedná se o práci zaměřující se na právní pojmy. Opírá se i o mezinárodní právní dokumenty. Není zde nastíněna možnost žádného praktického využití. Kriminální činnost je provázána a jednotlivé druhy trestné činnosti narůstají, jako například hospodářská kriminalita. Jiné druhy zase klesají, konkrétně násilná trestná činnost. Vyšetřovatelé stoupající trestné činnosti jsou zavaleni, a proto se případy rozdělují i mimo odbory, které se na ně soustředí. Výjezdové skupiny, které se dostanou na místo činu jako první, jsou složeny z vyšetřovatelů a operativců z různých odborů vyšetřování. To znamená, že například u násilného trestného činu vede prvotní úkony vyšetřovatel, který se povětšinu času zabývá spíše problematikou majetkovou. Odbornost pak zajišťují tzv. dosahy, neboli pracovníci jednotlivých oborů, operativci i vyšetřovatelé, kteří jsou k dispozici na zavolání v jakýkoli čas. Tito pracovníci zajišťují odborné poradenství pro výjezdovou skupinu a základní útvary. Pokud postačí, konzultace probíhá telefonicky. Možnost je i přizvání na místo činu. Základní útvary mají ještě těžší situaci a to v tom, že přijímají oznámení o veškeré protiprávní činnosti. Protiprávní činnost nenáležící do působnosti služby kriminální policie pak zůstává v řešení základního útvaru. Jedná se tedy o trestnou činnost mnohooborovou. Z tohoto vzorce pak jasně vidíme snahu o univerzálnost příslušníků policie. Jenže pak nastává situace, kdy je policista odborník na všechno a zároveň na nic. To má za následek neznalost správných taktických postupů, neznalost možností a oprávnění, které je možno využít k objasnění. Výsledkem je neobjasněnost nebo zmaření kriminalistických úkonů. V chvíli, když se k problematice dostane vyšetřovatel znalý oboru, je už většinou pozdě vyšetřování zachránit. Nezajištěné stopy jsou zničené, neztotožnění svědci jsou pryč, kamerové záznamy jsou přemazané.

Na světě se liší pojetí kriminalistiky. Západní národy ji berou spíše za vědu technickou založenou na přírodním zkoumání a východní národy ji pojmají jako právní vědu. Kriminalistika a trestní právo by se měly vyvíjet vzájemně. Pokud je objeven nový kriminalistický postup, ihned by měla následovat zákonná úprava. Jedná se o nekonečný proces.^[35]

V rámci naší republiky vývoj trestního práva lehce zaostává. Některé postupy týkající se činnosti vyšetřovatelů nejsou vůbec upraveny. Pokud nějaký běžný postup není zákonně upraven, stává se zpravidla snadno napadnutelný. Právníci u soudu pak nejčastěji zpochybňují postup zajišťování stop nebo metodu pachové identifikace. Zpochybňována je pravost a neporušitelnost důkazu, který cestuje od místa k činu až do soudní síně. Tomuto zpochybňování se podařilo částečně zamezit využíváním nových sáčků PVC na stopy, které jsou uzavíratelné a lze je řádně popsat a označit. Co se týče metody pachové identifikace, lze předpokládat, že její stávající podoba se bude muset kvůli tlaku společnosti změnit. Větší zákonná opora forezních věd a jejich nenapadnutelnost u soudního líčení je zásadním problémem, který bude zasahovat i do činnosti vyšetřovatelů. Metodika týkající se hlavně stop při začátku vyšetřování by měla být tedy zákonně upravena, to je základní problém. Jakmile bude zákonně upravena, stane se nenapadnutelnou a protistrany nebudou schopny stopu zpochybnit ani jiným znaleckým posudkem. Špatné zajištění stop, nebo jejich nezajištění a možnost napadnout toto zajištění se stává hlavním problémem neusvědčení pachatele v moderní kriminalistice.

Příkladem může být skutečnost, že žádné ustanovení zákona o Policii ČR ani trestního řádu nezmocňuje policii k vedení databáze DNA. Existují názory, že se jedná tedy o databázi nelegální. S těmito závěry se nelze ztotožnit, neboť vedení databáze nepřímo umožňuje § 65 z. č. 273/2008 Sb., o PČR.^[36]

Pevnější zákonná opora týkající se DNA by zamezila zpochybňování u hlavního líčení. U majetkových deliktů i násilné trestné činnosti, kde nejsou jiné důkazy, jsou stopy DNA odebrané na místě činu jediným důkazem, který umožní objasnění. V praxi jsou na místě činu odebrány stopy DNA, které jsou následně odeslány do Kriminalistického ústavu, který je porovná se sbírkou. Pokud vyjde shoda, jedná se v mnohých případech o pachatele. Výsledky srovnání trvají mnohdy několik měsíců, neboť je Kriminalistický ústav žádostmi zavalen. Aby se důkazy získané forenzními vědami posílily, utrácí se za znalecké posudky, vyslýchají se technici, kteří stopy zajistili a odborníci z vědeckých oborů.

Majetková trestná činnost je na území hlavního města zastoupena nejvíce. Je to z důvodu velké koncentrace lidí, množstvím příležitostí a potřebné anonymity. Objasněnost u tohoto druhu trestných činů nedosahuje takové hranice, která by byla schopná odradit hlavně recidivní osoby od jejich páchání. Přičemž ale majetková trestná činnost nebývá zpravidla pachatelem složitě promyšlena nebo naplánována. Nejčastějším problémem je tedy ztotožnění pachatele a nalezení odcizeného zboží. Jediný motiv je zde obohacení a pachatele nic neváže na poškozenou osobu. Policejní orgán má k dispozici podobiznu nebo kamerový záznam pachatele, dalším krokem je zjištění jeho totožnosti. To už je v hlavním městě značně problematické, neboť jsou zde cizinci, lidé ze všech koutů republiky, osoby, které žijí na ulici. V tomto je vhodná pomoc veřejnosti, která může pomoci pachatele ztotožnit. Hlavní město je majetkovou trestnou činností zavaleno. Základní útvary přijmou několik oznámení denně. Občané oznamují jako krádež ztráty, aby se vyhnuli správnému poplatku. Řešením je větší kontrola při přijímaných oznámeních a zahajování úkonů trestního řízení pouze v případě, že není pochyb o tom, že k trestnému činu došlo. Větší prevence zaměřená na poškozené, ve smyslu dávat větší pozor na svůj majetek, je jistě přínosem. Pokud nefungují různé kampaně, je třeba přijmout zákonnou úpravu, kde bude osoba poškozená potrestána za riziko, kterému vystavila svůj majetek, což je například v zahraničí již běžné.

Nová metodika a taktika v této oblasti by se měla zaměřit na shromažďování skutků k jednotlivým pachatelům, tím je myšleno zaměřit se na osoby, které opakují majetkovou trestnou činnost, prověřování veškerých majetkových skutků slučovat a vést řízení pro jeden pokračující trestný čin. V praxi se často stává, že každá součást řeší pachatele samostatně na základě místní příslušnosti. Škoda je v tomto případě menší a soudní výlohy stoupají. Pachatel neodchází s adekvátním trestem. Když se všechny případy sloučí, škoda bude vysoká, bude jasné, že se jedná o recidivistu, a bude se konat jedno hlavní líčení. Takže prověření ostatní trestné činnosti pachatele a případné sloučení skutků by mělo být základní částí metodiky a taktiky u majetkové kriminality. Vytvoření více tzv. kapsa týmů, by přineslo ztotožnění více pachatelů — cizinců. Jejich existence v centru Prahy je vytlačuje do okolních městských částí, kde takto specializované týmy nejsou. Při ztotožnění osoby podezřelé je dobré zaměřit se na osoby drogově závislé v kontaktních centrech pro tyto osoby (například Dropin).

Návykové látky jsou poměrně drahé. Osoby závislé na drogách nejsou většinou pracovně výkonné. Otázka zůstává, jak si opatřit denní dávku bez finančních prostředků. Cena za gram heroinu se pohybuje okolo 1. 000,- Kč. Závislí se pak ve snaze opatřit si tuto dávku přikloní k trestné činnosti. ^[37]

Tato práce neposkytla metodiku podrobnou, ale nastínila správný postup u jednotlivých trestných činů pro vyšetřovatele, který se s daným typem trestného činu setkává poprvé nebo málokdy a není ve vyšetřování tohoto druhu zkušený. Práce postrádá postup v případě kybernetické kriminality, a to z toho důvodu, že jde o natolik složité téma, které by vystačilo na celou další vědeckou práci. Přesto jednotlivé trestné činy a okruh trestných činů představený v této práci může být spáchán za pomoci internetu a počítačových systémů. V případě, že vyšetřovatel není znalcem těchto oborů a sám neví, co lze nebo nelze zjistit, je vždy na místě věc konzultovat s oddělením analytiky.

Policie musí mít v tomto smyslu odpovídající počet školených a znalých pracovníků. Jejich počet zatím aspoň v hlavním městě zcela neodpovídá požadavkům. Základy kyberkriminality a analytické možnosti policie by měly být součástí základní odborné přípravy policie a dalších rekvalifikačních kurzů. Vyšetřovatelé by měli mít přehled aspoň o možnostech využití analytiky při své činnosti. V žádné metodice pak není blíže rozebrána důležitost zajištění kamerových záznamů. Některé kamerové záznamy se ukládají velmi krátkou dobu, proto je nutné zajistit jejich stažení nebo systém vypnout, aby se záznam nepřemazal. V každém služebním obvodu by bylo vhodné vést seznam provozovaných kamerových systémů s informací, jak dlouho kamerový záznam zůstává, spolu s kontaktem na odpovědnou osobu. Ve většině případů totiž kvalitní záznam poskytují soukromé kamery, a ne ty patřící do městského kamerového systému. V metodice je třeba soustředit se i na možné odchodové cesty pachatele, pokud máme jeho popis, a to například prohlédnutím kamerových záznamů na nejbližší stanici metra, nebo průjezdových kamer z dopravních komunikací.

V dnešní době nemá již teoretické učení metodiky velký význam. Na významu získává šíření jednotlivých případů a jejich řešení. Prezentování, jakým způsobem byly objasněny, nebo naopak, jaké chyby byly při objasnění způsobeny. Rozsah možností, které má policejní orgán, je poměrně široký. Při závažné trestné činnosti, kdy je třeba provést co nejvíce úkonů, pracují kriminalisté v týmech. Týmy vede vyšetřovatel, který za šetření případu odpovídá. V týmu by měli být zastoupeny pozice odborníků. Neměl by chybět analytik, technik, psovod. Poté jsou zde operativci, kteří plní úkoly od vyšetřovatele. Jedná se hodně o shromažďování důkazů dobrým šetřením. V rámci ohledání místa činu pak funguje i výjezdová skupina OKTE. Tehdy na místo činu přijedou odborníci kriminalistických věd. Poté se vyšetřovatelský tým sejde a každý z účastníků přichází s nápady, jaké důkazy je třeba zajistit, na co je třeba se zaměřit a jak celou věc objasnit. Jedná se o typ brainstormingu.

Podobně se stanovují vyšetřovatelské verze, které se následně postupně vylučují. Týmová práce je velmi důležitá, stejně tak dobré vedení. Každý člen by měl fungovat na sto procent. Veškerá činnost by měla procházet kontrolou ze strany vedení. Schopnost pracovat v týmu musí být v kriminalistech zakořeněna, musí být součástí jejich povahy. Velkým problémem při tomto typu práce, je individualismus pracovníků. Lidská chyba se musí eliminovat na minimum. Zkušenosti a nové nápady jak přistupovat k vyšetřování musí kriminalisté sdílet. Nejenom se svými kolegy, ale i s jinými útvary, které by znalosti a nové postupy mohli využít. Problém, je když si tyto využitelné znalosti nechávají příslušníci pro sebe. Pak se nové moderní postupy nedostanou k nováčkům, a poté co i zkušení odejdou, dochází k patové situaci, kdy odešli zkušení a zůstali nezkušení.

Služba kriminální policie a vyšetřování má většinou informaci o nových možnostech při vyšetřování jako první. Může se jednat o informaci o nové forenzní vědě, která může pomoci při objasnění, nebo o nových způsobech vyhledávání a zajišťování stop. Tato informace by správně měla doputovat až na základní útvar, kde by se mohla využít při prověřování trestných činů. Naopak znalosti týkající se hlavně místního obvodu, tedy podezřelých osob nebo míst, by měly od základního útvaru putovat na SKPV, v případě, že by je mohla SKPV využít. Na území města Prahy nejsou vhodné komunikační kanály, které by vhodnou komunikaci zajistili.

Důvodem neobjasnění trestných činů na základním útvaru je určitě zahlcenost základního útvaru. S touto zahlceností souvisejí i lhůty tohoto prověřování, které se povětšinou prodlužují. Časové hledisko je důležité zejména na počátku. Pokud není dostatek času na to, provést důležité úkony hned na počátku, těžko se následně dohání. Pozdější provedení úkonů může mít za následek to, že pachatel uprchne, nebo se paměťové stopy z vědomí svědků vytrácejí. Dalším důvodem, který je společný pro všechny útvary provádějící prověřování a vyšetřování je neexistence stop a důkazů.

Pachatel nezanechá žádné stopy, není zde kamerový systém, nejsou svědci, nelze pátrat po věcech, nejsou žádné poznatky k pachateli. Dalším důvodem, který je nejčastější jak u základních útvarů nebo u SKPV, je neztotožnění pachatele. Jedná se o případy, kdy máme podobiznu podezřelého nebo jeho fotografii, nikdo ale nezná pachatelovu totožnost. V daném případě se fotografie zveřejní hromadnými sdělovacími prostředky, rozešle všem útvarům, může pomoci i zaslání zahraničním kolegům. V negativním případě, kdy osobu nikdo nepozná, není jiná možnost jak získat totožnost podezřelého.

Moderní možnost, jak se tomuto problému vyhnout v dnešní době, by byla databáze těchto fotografií, kde by bylo možno vyhledávat podle jiné fotografie. V případě ztotožnění zde vždy uvést údaje a každý podezřelý, jehož totožnost je známa, by byl porovnán s touto databází. Pachatelé jsou často recidivisté. Tato databáze by byla nadnárodní a přístup přidávat nebo porovnávat by měly všechny členské státy Interpolu. Technologie, na níž by byla databáze založena, již existuje.

Při výzkumu k této práci byla použita metoda SWOT analýzy. Byly zhodnoceny silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby. Jednotlivé aspekty byly samostatně rozebrány a popsány. Ve velkém spektru vědeckých prací psaných na toto téma jsem nenalezla žádnou, která by využila možnosti SWOT analýzy. Tato analýza je pro svou univerzálnost jediná využitelná při zpracování tématu této vědecké práce. Analýza zhodnotila celkovou metodiku a taktiku vyšetřování a poukázala na problémy v jejich dalším vývoji. Pro objasnění názorů, jak je vnímána metodika a taktika osobami, které ji využívají k výkonu povolání, byl využit řízený rozhovor s těmito osobami. Tento rozhovor nám ukázal neexistenci nové moderní psané metodiky a formu předávání znalostí a zkušeností mezi pracovníky. Psaná metodika se nachází pouze v učebnicích s kriminalistickou tematikou, ale neobsahuje množství důležitých moderních prvků, jako je zaměření na kamerové záznamy a nové druhy trestných činů například v kyberprostoru.

Co se týká taktiky, ta je řešena a prováděna prostřednictvím taktických úkonů, které byly vyjmenovány v této vědecké práci. Rozebrány byly jejich podmínky použití a jejich smysl. Tyto taktické úkony obsahuje trestní řád, který je příručkou vyšetřovateli. Tento postupuje přímo dle trestního řádu, využije všechny pravomoci, jež mu tento trestní řád uděluje. V jakém pořadí a jaké úkony využít, rozhoduje vyšetřovatel sám, tato taktika není nikde popsána. Diplomová práce tuto taktiku představila na konkrétních případech. Představeny byly konkrétní trestné činy a následující postup prověřování a vyšetřování, kde je i pořadí úkonů, které mělo za následek úspěšné objasnění. Pod těmito konkrétními příklady byl sepsán souhrn úkonů, na které by se měl operativec i vyšetřovatel soustředit. Při práci pak má přesný přehled o tom, co již bylo uděláno a co je třeba udělat. Provedené úkony se mohou odškrtnout jako seznam.

Forenzní psychologie by měla mít větší úlohu při objasňování trestných činů, než má doteď. Měla by být více využívána při jednotlivých činnostech. Tato vědní disciplína se zaměřuje na porozumění osobnosti jedince, jenž svým jednáním naplňuje znaky jednotlivých trestných činů.^[38] Toto tvrdí publikace Ingrid Matouškové Aplikovaná forenzní psychologie a nelze než plně souhlasit. Například takové profilování není v rámci naší země tak často užíváno jako v zahraničí a je přehlíženo.

V České republice se o psychologii pachatele zajímá policejní orgán v problematice domácího násilí, kdy se profiluje agresor i oběť. Agresor považuje násilí za přirozené. Své chování popírá, ospravedlňuje, zlehčuje. Neuvědomuje si chybu. Má dvě osobnosti. Oběť má potom také své typické vlastnosti.^[39]

V modernizaci postupů a v rámci dalšího rozvoje je třeba využívat a více spolupracovat se znalci hlavně v oblasti soudního lékařství, psychologie a psychiatrie.

Znalec přibráný k podání znaleckého posudku o zdravotním stavu, příčinách smrti nebo i psychickému stavu, může vyžadovat zdravotnickou dokumentaci o zkoumané osobě. Potřebné, je aby policejní orgán jasně vymezil, na co chce získat odpověď, tedy uložil úkoly znalci. Duševní stav podezřelého lze stanovit pouze na základě pozorování. Znalec se nevyjadřuje k otázce úmyslu či nedbalosti. ^[40]

Další vědou, která má důležitou pozici při vyšetřování, je i kriminologie, která se zabývá spojitostmi se zločinem a kriminálním chováním. Zahrnuje v sobě statistiky, psychologii, forenzní vědy, trestní právo a detektivní metody. ^[41]

To je jen několik poznatků, které byly zjištěny při tvorbě diplomové práce. Toto upozornění na další vědy májí za cíl představit provázanost celého procesu. Co všechno taktiku a metodiku ovlivňuje a o čem všem musí mít vyšetřovatel přehled. Spolu s nutným rozvojem těchto věd je třeba nezapomenout na legislativní úpravu, jak již bylo zmíněno na předchozích stranách této diplomové práce.

Důležité je se věnovat trestnímu řádu a určitě zvláštní části trestního zákoníku, která charakterizuje jednotlivé trestné činy podle některých znaků skutkových podstat, přičemž je tyto znaky odlišují od skutkových podstat jiných trestných činů. ^[42] U trestního řádu, a tedy procesního práva trestního, je třeba neustále schvalovat nové novely upravující postup orgánů činných v trestním řízení.

Jako tomu bylo v případě novely číslo 177/2008 Sb., která doplnila manipulaci policejních orgánů s odposlechy a záznamy telekomunikačního provozu. V případech, že jich již není třeba k dalšímu řízení, nebo nejsou upotřebitelné, je policejní orgán povinen do 3 let odposlechy zničit. Za potřebí je souhlas soudu a v přípravném řízení státního zástupce. ^[43]

Téma této diplomové práce není často zpracováváno, proto je v diskuzi uvedeno pouze omezené množství, se kterými je práce porovnávána. Práce je určena pouze pro odborníky, studenty a povolání okruh osob. Práce není určena osobám, které by její znalosti chtěli využít při páčání jakéhokoli protiprávního jednání s cílem vyhnout se potrestání za toto jednání. Využití diplomové práce spatřuji zásadně v tom, že může sloužit při zaškolování nových operativců, vyšetřovatelů a dalších osob podílejících se na vyšetřování a prověřování trestných činů. Může sloužit i jako kontrola pro již znalé sloužící osoby. Práce slouží i jako základ pro stanovení dobré taktiky při vyšetřování a prověřování. Může inspirovat k nastavení ještě lepší taktiky.

8. ZÁVĚR

Na závěr práce bych chtěla udělat přesný výčet toho, co diplomová práce splnila. V první části byla stručně představena teorie z dostupných publikací. Zde jsme si představili, co je metodika, a definovali určité pojmy. Následně byla představena metodika vyšetřování krádeží a podvodů, metodika vyšetřování násilné kriminality a metodika vyšetřování mravnostní kriminality. V další části se diplomová práce věnovala taktice. Definoval se obsah taktiky a následně byly po jednom rozebrány kriminalisticko-taktické úkony. Vycházelo z publikací a zákonné úpravy. Při tvorbě této části práce se pracovalo s pojmy vyšetřování a prověřování. Pro účely práce bylo nutné tyto pojmy definovat a vysvětlit. Pojmy byly rozebrány z hlediska činnosti a praxe policejního orgánu a příslušníků služby kriminální policie a vyšetřování. V teoretické části se vycházelo z analýzy odborné publikace a z pozorování. Použity byly znalosti z předchozího vzdělávání v dané problematice. V této teoretické činnosti byl představen teoretický postup taktiky a metodiky, lehce zastaralý, který se nevěnuje novým důležitým postupům.

Praktická část začíná rozhovorem s příslušníky SKPV. S pracovníkem provádějícím prověřování a vyšetřovatelem provádějícím vyšetřování. Ve SWOT analýze jsou rozebrány silné a slabé stránky celého systému vyšetřování a prověřování. Hlavní část praktické části tvoří konkrétní příklady trestných činů se správným postupem při jejich šetření. Jedná se o výčet všech možných úkonů, které může vyšetřovatel použít. Jde o pomůcku ve formě seznamu, která může sloužit jako podklad při vyšetřování. Konkrétní příklady pak slouží jako praktická ukázka jak úkony využít. V diskuzi je práce shrnuta a je porovnána s ostatními diplomovými pracemi. Cíl práce a jeho předmět byl zcela naplněn. Důvody neobjasnění byly nastíněny, ve většině případů důvody nesouvisí s činností vyšetřovatelů pouze s chybami v systému obecně, dále se zahlceností a nedostatkem patrných stop a důkazů.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PČR – Policie České republiky

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

OKŘP – Obvodní ředitelství policie

OKTE – Odbor kriminalistické techniky a expertiz

ZPŘ – Zkrácené přípravné řízení

MOP - Místní oddělení policie

DNA - Deoxyribonucleic acid

SWOT – Strengths (Silné stránky), Weaknesses (Slabé stránky), Opportunities (Příležitosti), Threats (Hrozby).

KÚ – Kriminalistický ústav

ČR – Česká republika

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN: 978-80-7380-124-3.

[2] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, strana 15-16. ISBN: 978-80-7380-124-3.

[3] MUSIL. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-717-9362-0.

[4] PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVÁŇA. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-50-8.

[5] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 1. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9866-0.

[6] STRAUS, Jiří a Miroslav NĚMEC. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1.

[7] MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, Beckovy mezioborové učebnice, 2001. ISBN 80-717-9362-0.

[8] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9866-0.

[9] STACH, Jan, ed. *Kriminalistika a forenzní disciplíny: sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-725-1199-8.

[10] MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, Beckovy mezioborové učebnice, 2001. ISBN 80-717-9362-0..

[11] VETÝŠKOVÁ, Kateřina. *Metodika vyšetřování násilných trestných činů*. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni: Katedra trestního práva.

[12] MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, Beckovy mezioborové učebnice, 2001. ISBN 80-717-9362-0.

[13] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.

[14] STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.

[15] BAČÍKOVÁ, Iveta. *Výsluch v kriminalistickéj teórii a v praxi*. Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, 2013. ISBN 978-80-8054--565-9.

[16] OXBURGH, Gavin. *Communication in investigative and legal contexts: integrated approaches from forensic psychology, linguistics and law enforcement*. Chichester, West Sussex, United Kingdom: John Wiley, 2016. ISBN 978-1-118-76922-5.

[17] TIKAL, Mgr. František. *Výslech svědka před soudem a rozpoznání lživé výpovědi*. Bulletin-advokacie.cz [online]. Praha: Česká advokátní komora 2012—2013, 2017, 11.04.2017 [cit. 2019-01-11].

Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyslech-svedka-pred-soudem-a-rozpoznani-lzive-vypovedi?browser=full>

[18] TIKAL, Mgr. František: *Výslech svědka před soudem a rozpoznání lživé výpovědi*. In: *Bulletin-advokacie.cz* [online]. Praha: Česká advokátní komora 2012—2013, 2017, 11.04.2017 [cit. 2019-01-11].

Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vyslech-svedka-pred-soudem-a-rozpoznani-lzive-vypovedi?browser=full>

[19] CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-868-9836-9.

[20] FENYK, doc. JUDr. Jaroslav, HLAVÁČEK, JUDr. Jan, KROULÍK, JUDr. Pavel: Některé zvláštní způsoby dokazování – prověrka na místě. In: *Krimi servis Hlaváček* [online]. PRIVATE SERVICE, spol., 2008, 26. Duben 2008 [cit. 2018-11-19].

Dostupné z: <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>

[21] PROTIVINSKÝ, Miroslav a Karel KLVANĀ. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007 strana 93. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-86795-50-8

[22] MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, Beckovy mezioborové učebnice, 2001. ISBN 80-717-9362-0.

[23] KASL, Mgr. Jiří, PTÁČEK, doc. PhDr. Ph.D. MBA, Radek, ŽUKOV, doc. MUDr. CSc. Ilja. *Gambler*. Kriminalistický sborník, ročník LXI, číslo 3. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, červen 2017, strana 12—15.

[24] KASL, Mgr. Jiří, PTÁČEK, doc. PhDr. Ph.D. MBA, Radek, ŽUKOV, doc. MUDr. CSc. Ilja. *Gambler*. Kriminalistický sborník, ročník LXI, číslo 3. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, červen 2017, strana 12—15.

[25] KASL, Mgr. Jiří, PTÁČEK, doc. PhDr. Ph.D. MBA, Radek, ŽUKOV, doc. MUDr. CSc. Ilja. *Gambler*. Kriminalistický sborník, ročník LXI, číslo 3. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, červen 2017, strana 12—15.

[26] MULLER, Mgr. František. *Tělo ukryla řeka*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 2. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, duben 2018, strana 26—36.

[27] MULLER, Mgr. František. *Tělo ukryla řeka*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 2. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, duben 2018, strana 26—36.

[28] MULLER, Mgr. František. *Tělo ukryla řeka*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 2. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, duben 2018, strana 26—36.

[29] MULLER, Mgr. František. *Tělo ukryla řeka*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 2. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, duben 2018, strana 26—36.

[30] MULLER, Mgr. František. *Tělo ukryla řeka*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 2. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, duben 2018, strana 26—36.

[31] HRABÁLEK, Mgr. Jaroslav. *Vánoční deviant*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 4. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, září 2018, strana 4—10.

[32] HRABÁLEK, Mgr. Jaroslav. *Vánoční deviant*. Kriminalistický sborník, ročník LXII, číslo 4. Praha: Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, září 2018, strana 4—10.

[33] ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2624-3.

[34] ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Vydání první. Praha: Leges, 2018. 320 stran. Teoretik. ISBN 978-80-7502-310-0.

[35] VAVERA, František. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3804-503.

[36] KOŽINA, Jiří. *Identifikační genetika v právní praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-033-5.

[37] NEŠPOR, Karel a Václav DVOŘÁK. *Prevence trestné činnosti související s návykovými látkami*. Praha: Armex, 1998. Právo prakticky. ISBN 80-902-2839-9.

[38] MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 80-247-4580-1.

[39] KONRÁD, Zdeněk a Dezider BANGO. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-241-6.

[40] ŠTEFAN, Jiří a Jan MACH. *Soudně lékařská a medicínsko-právní problematika v praxi*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0931-7.

[41] PRAFULLAH, Padhy. *Crime and Criminology*. Delhi: Gyan Publishing House, 2006. ISBN 81-8205-342-0.

[42] NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-291-2.

[43] NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo procesní*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-237-0.